

Luceafărul

Revistă pentru literatură,
□ □ artă și știință □ □

Apare de douăori pe lună ■

Redactor: Oct. C. Tăslăuanu

An. XII.

Ţr. 17.

6188/D

■ ■ Cuprinsul: ■ ■

* * * * *
Maria Cunțan . . . România nouă.
 . . . Scrisoare (poezie).
 . . . Serisoarea (poezie).
Ecaf. Pitiș . . . Cântece (poezie).
P. Papazissu . . . În ajunul războiului.
 . . . În drum spre înfăptuirea
 . . . idealelor noastre.
I. Agârbiceanu . . . Dor de ducă.
Marilyna Bocu . . . Pe Via Dolorosa.
I. Agârbiceanu . . . Arhangheli (roman).

Dări de seamă:

K. K. Bărbulescu Ilie: Relations
des Roumains avec les
Serbes, les Bulgares, les
Grecs et la Croatie en
liaison avec la question
macedo-roumaine.

Cronici: * * *: Introducerea limbii românești în bisericile din Basarabia. Victor Stanciu:
O invențiune de mare viitor. Însemnări: Societatea ortodoxă națională a femeilor române. Ro-
mânia înainte cu 130 de ani. Reorganizarea cavaleriei române. Tragedia unui patriarh. Spicuirii...
Poșta redacției. Bibliografie.

Ilustrațiuni: Banchetul oferit de Sindicatul presei în onoarea delegațiilor la Conferința
Păcii din București. Generalul Bogdan pe unul din tunurile capturate de Români la Ferdinandovo.
Podul de pontoane peste Dunăre la Turnu-Măgurele. Horă pe câmpul de război. Prizonieri Bulgari
jurând de a nu mai lupta — înainte de a fi eliberați de Români. O secție de mitraliere în marș.
Debarcader la Turfucaia. Tipuri din România nouă. Ierusalimul.

Sibiu, 1 Septembrie v. 1913

Prețul unui număr: 80 bani.

DE
LECTURĂ

6188

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ, ARTĂ ȘI ȘTIINȚĂ.

APARE SUB ÎNGRIJIREA UNUI COMITET DE REDACȚIE.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Z. Bârsan, I. A. Bassarabescu, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Dr. C. Bucșan, Al. Cazaban, I. Ciocârlan, V. Cloflec, D. N. Clotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Dr. Silviu Dragomir, I. Duma, Victor Eftimiu, I. Enescu, Aurel Esca, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Octavian Goga, Eugen Goga, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, I. I. Lăpădatu, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Liviu Marian, Dr. I. Mateiu, Octav Minar, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, V. C. Osvadă, I. Paul, Clucinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, Gh. Popp, Dr. Sextil Pușcariu, Dr. P. Roșca, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soriceu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, D. Tomescu, Lazar Triteanu.

ABONAMENT:

Ediția simplă

În Austro-Ungaria:

1 an . 20 cor., 6 luni . 10 cor.

Pentru preoți, învățători și studenți:

1 an . 16 cor., 6 luni . 8 cor.

În România și străinătate:

1 an . 26 cor., 6 luni . 13 cor.

Ediția de lux

În Austro-Ungaria:

1 an . 26 cor., 6 luni . 13 cor.

În România și străinătate:

1 an . 32 cor., 6 luni . 16 cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 14 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mări postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

SPRE BINEVOITOARE ATENȚIUNE!

LA ÎNCEPUTUL ANULUI ȘCOLAR

Librăria lui **W. Krafft** în SIBIU

se recomandă pentru procurarea de

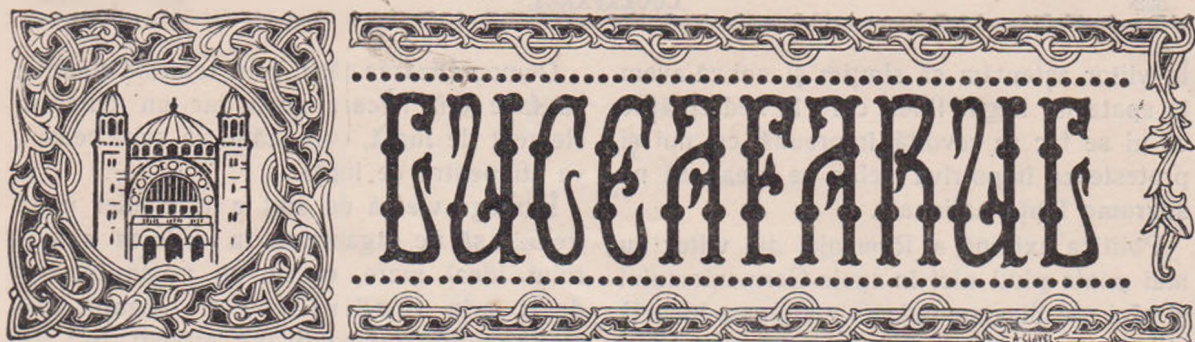
Cărți școlare

pentru școlile populare gr.-or.
române cât și pentru școlile
greco-catolice române. :: ::

Se află în depozit și toate felurile de

Caiete de scris, de comput și de desen, recuizite
de scris, de desen și de pictat, instrumente de
desen, gente de cărți, mânere de cărți, notițe, mape,
călimare, precum și orice alte articole pentru școală.

Conspectul cărților școlare se trimite la cerere gratuit și franco.

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

România nouă.

Pacea dela București a împodobit cu aureolă de cinste și de admirație tânărul Regat românesc. Diplomația Europei s'a frământat luni de zile să potolească războiul din Balcani, dar n'a izbutit, fiindcă nu a fost călăuzită de intenții curate în crearea păcii, ci de interese egoiste. Ceeace n'a izbutit să săvârșească diplomația îmbătrânită în rele, a înfăptuit, în câteva zile, guvernul Regelui Carol, redând popoarelor din Balcani liniștea și siguranța zilelor viitoare.

Prin pacea dela București, România a obținut două rezultate: a obținut teritoriul cerut dela început, pentru întărirea, în spre Sud, a graniței dobrogene, și și-a recucerit hegemonia în Balcani, pe care o pierduse prin conferința dela Petersburg.

Când au început ostilitățile între popoarele creștine din Balcani, pentru împărțirea teritoriului cucerit, România s'a hotărât să intre în acțiune, dar nu cu gândul de a începe un războiu de brigandaj, ci purtând în vârful baionetelor stindardul alb al păcii. Ea nu și-a pierdut cumpătul nici în momentul, când eră stăpâna desăvârșită în Balcani. Nu și-a mărit pretensiunile, deși aveă libertatea să ceară întreg cadrilaterul Rusciuc - Șumla - Varna - Silistra, apoi Vidinul și Valea Timocului. Mai puteă cere și autonomia Macedoniei. Toate aceste cuceriri aveă posibilitatea să și le realizeze cu ajutorul armelor, purtând războiu împotriva tuturor statelor balcanice, cari nu mai erau capabile de o rezistență serioasă.

România a ținut, însă, să dovedească prin atitudinea ei, că e un element de pace și de

cultură serioasă în Balcani. Cumpătul, înțelepciunea și sinceritatea au asigurat României izbânda pe care a obținut-o. Toți trimișii statelor, întruniți la București, chiar și Bulgarii, au simțit dela început, că Româniile doresc numai pacea.

România n'a vrut nicicând să împiedece tinerile popoare din Balcani, să-și întrupeze idealurile naționale, dimpotrivă în totdeauna le-a sprijinit. Atât Grecii cât și Bulgarii datoresc în bună parte libertatea lor pământului primitor al Țării românești. Interesele României au cerut, însă, ca întruparea idealurilor popoarelor din Balcani să coincidă cu realizarea idealurilor noastre. În vederea acestui scop, politica externă a României, cu toate greșelile ei din trecut, a căutat să fie puterea conducătoare în Balcani. Prin pacea dela București a reușit să-și asigure și în viitor predominățiunea.

Mobilizarea trupelor române a mai avut darul să regenereze întreg sufletul românesc. O conștiință nouă, cu orizonturi mai îndrăznețe, s'a trezit la viață, care în viitorul apropiat va da o îndrumare nouă atât fraților liberi din Regat cât și nouă celor ce îndurăm nedreptățile stăpânilor străine.

Politica externă a Țării românești nu va mai putea fi condusă, în taină, de o singură persoană, după interese cari nu sunt întru toate congruente cu cele ale neamului întreg; ea va trebui să fie încredințată conștiinței obștești, care a dovedit că în clipe hotărâtoare e la înălțimea chemării. Politica externă a României nouă va trebui să fie călăuzită exclusiv de marile interese ale României.

În viitor așteptăm să simțim și noi că avem la spate un Regat liber, care la nedreptățile ce ni se fac se revoltă împreună cu noi și protestează împotriva celor ce vreau să ne sugrume ființa națională.

Politica externă a României din viitor nu mai poate pluti nici în apele Germanismului și nici ale Slavismului, nu mai poate încheia alianțe de vazalitate cu nici o putere mare, ci având pururi în vedere marea țintă să caute întotdeauna prietiniile cu ajutorul cărorora își va putea apăra interesele proprii și cari o vor sprijini la întruparea idealelor ei. Între popoarele din Balcani va găsi aliați sinceri, tovarăși de idealuri și de interese, pe cari se poate răzimi mai mult, decât pe puterile mari cu gânduri ascunse și interese divergente.

Dar politica externă a României trebuie să se razime pe o politică internă consolidată. Cele mai importante probleme ce i se impun sunt cele interne, dintre cari cea dintâi e democratizarea țării. Până când țărănul din România va fi iobag al boierilor, până când nu va fi și el un cetățean conștient de drepturile lui și de idealurile naționale, până atunci orice acțiune serioasă se va întemeia mai mult pe noroc.

Democratizarea țării, prin reforme cinstite, va face din fiecare gospodar un puternic element de luptă, care, când va suna ceasul, va ști pentru ce luptă.

Întreaga viață de stat a României nouă trebuie să fie organizată în vederea singurului ideal mare, ce nu se poate întrupa decât prin credință. Toți blazații, toți cosmopoliții, toți pehlivanii ariviști, toți in-conștienții mari și mici, trebuiesc loviți fără de cruțare, de câte ori îndrăznesc să ia în deșert această credință sfântă și caută să întârzie întruparea visurilor neîmplinite.

Această datorie nu se impune numai celor din România liberă, ci într-o și mai mare măsură nouă, celor de aici. La noi sunt atâția prudenți, atâția egoiști și atâția in-conștienți, încât propovăduirea credinței celei nouă trebuie făcută cu glas răspicat și în fiecare clipă. Avem o țărănime minunată, care crede, care așteaptă, în tăcerea muncii, alte vremuri. Noi cărturarii să ne facem vrednici de ea, să simțim împreună cu ei și să lucrăm din adâncă convingere și cu hărnicie pentru zilele mari de mâine.

* * *

Scrisoare.

Elenei Farago.

Să fi avut și eu un leagăn
Și-un copilaș, să-l strâng la piept...
N'aș fi plătit și eu cu chinuri
Norocul mașter și nedrept?
N'aș fi avut și eu tărie
Să-i dau prisosul meu de viață
Și simțurile 'ntinerite
Ca razele de dimineață?
Nu-i strecuram și eu în vine
Cristalul râului de munte,
Nu-i dam o limbă și-o credință
Cu care lupta s'o înfrunte,
Nu coboram ca rândunica
Cu firmitura cea dintâi —
Nu-i străjuiam și eu ca tine
Noptile lungi la căpătâi??

N'aș fi iubit pe celce 'n taina
Cununei mi-l încredință?
N'aș fi avut lumină 'n suflet
Să prețuiesc comoara mea?
Cu dorul meu am trecut pragul
Atâtor case și chilii —
L'am dus ca să-i arăt ce-i viața —
Dar nu l-am putut încălzi.
Acum că și-a 'mplinit menirea
Cu jertfa vieții mele 'ntregi
El ar cuprinde 'n brațul artei
Pe toți orfanii altor legi,
Am adunat atâtea daruri
Și pe-un altar le-am grămădit...
Dar fericirea vieții mele
Mânâncă pâne de cerșit.

Maria Cunțan.

Scrisoarea.

Am aşteptat atât de mult
O vorbă dela tine,
De-atâtea ori am plâns de dor
În nopţile senine, —
Că azi privesc scrisoarea ta
Cu teamă şi mirare
Şi nu 'ndrăznesc nici s'o deschid...
Durerea-a fost prea mare.
Prea mult am căutat să lupt
Cu lumea şi cu mine, —
Mai poate azi o vorbă-a ta
Tot chinul să-mi aline?
Dar tu vorbeşti frumos de tot,
Vrăjitele-ţi cuvinte
M'au fermecat de-atâtea ori!
Aducerile-aminte
Îmi năvălesc în suflet iar...

Mă văd pe drum pribeagă
Şi retrăiesc într'un moment
Vieaţa mea întreagă.
Şi tu îmi scrii cuvinte dulci,
De flori şi primăvară,
Că te gândeşti mereu aici
Şi că veni-vei iară.
Scrii că ţi-e dor de ţara ta,
De lumea ta iubită, —
Eu plâng că nu credeam să fiu
Atât de fericită...
.....
.....
Dar toate astea le-am visat
Aievea, nedormită,
Scrisoarea mi-a căzut din mâini,
Udată, — necetită.

* * *

Cântece.

I.

Vezi, mamă, cine bate?
— Sunt foi întârziate
Ce pică din castan
Pe geamuri an de an,
Tot pică să ne-arate
Că visuri şi palate
În van clădim, în van.

Vezi, mamă, cine vine? —
— E vântul, altul cine,
E vântul călător.
Copii trudiţi ca tine
N'aştepte nici un bine
Venind la pragul lor.

Vezi, mamă, cine plânge? —
— E ploaia care-şi frânge
În geamuri stropii grei,
Aşa ca ochii cei
Ce 'n lacrimi se vor stânge
Că n'au putut răsfraŃge
Norocul vieţii 'n ei.

II.

Arunce-mi dară piatra fiecare —
Eu nu mai plâng de când vă văd pe voi,
Că ştiţi să puneţi zâmbetu 'n vânzare
Şi ştiţi să storceţi lacrimi din noroi.

Mai bine cânt. Şi 'n ceasurile-mi grele
Când stau pustiu mă rog lui D-zeu,
Iar ruga mea şi cântecele-mi — ele
Sunt lacrimile sufletului meu.

Ecat. Pitiş.

În ajunul războiului.

— Impresii de un martor ocular. —

4 Octomvrie 1912.

Sgomot, mișcare, animație, pregătiri de războiu... Șase cai arăbești, înhămați la un tun, urcă în tropote șoseaua spre Baglarbași. În urmă, o caravană de cămile încărcate cu muniții pășește leneș într'o muzică barbară de clopote care atârnă de un ghiordan de mărgele albastre, legat împrejurul unui gât uriaș. Alături, un arab cu pieptul gol și tatuat, pocnește dintr'un biciu împletit și șueră frânturi din marșul lui Tefic Fikret:

Arș, ileri, arș ileri
Osmanliler dionmez gheri.

Rom.: Marș, înainte, marș înainte,
Osmanii nu (se 'ntorc) se dau înapoi.

Pe trotuarele umede și nepavate mulțimea musulmană se înghesuiește, se amestecă o clipă și apoi în închinarea temenelelor se apleacă veselă, iar ochii tuturor se aprind. Buzele lor cărnoase, deschise ca 'n vorbirea fumegândelor narghelele, tremură din când în când în biruitorul cuvânt „muharebè” — războiu. —

Cuvântul „muharebè” — îmi explică mai deunăzi un derviș uscățiv, cu părul negru, creț și cu fesul acoperit într'un fel de tulpan alb, — este cel mai sfânt cuvânt ce-a visat cândva Mohamed în brațele Hadigei. Tot el îmi spune că „muharebè” înseamnă credința, prestigiul, triumful, vieța Semilunei. De moarte nu-mi aminti de fel. Îmi dădea să înțeleg că pentru ei este exclusă moartea din Coran. Și 'ntr'adevăr, căldura cu care-mi rostiă el toate aceste mărturisiri, privirile lui șterse și atât de sincere îmi întăreau aceasta.

Pe strada Varoș, o ceată de ofițeri strigă în vârtejul manifestațiunilor: Iașasîu Rmania minteficămîz — Trăiască România aliata noastră. — În ochii lor poartă ceva din biruința strămoșilor lor. Gesturile lor orientale, însuflețirea, dragostea de țară, toate aceste mișcări înflăcărate, îți deșteaptă în suflet nemuritoarele versuri ale atât sărbătoritului și neuitatului poet Namic Kemal: — Ben hur iașarfîm, hurietimi chimse gasp etmedi. — Eu

trăiesc liber, libertatea mea nimeni n'a putut s'o întemnițeze. — Printre gratii, profiluri de cadâne zâmbesc la bătaia soarelui de toamnă. Dintr'un balcon, o mână albă, sprintenă svârli o ploaie de crisanteme peste capetele lor. Parfumul pluti îndelung în aer. Apoi... ofițerii ocoliră drumul, iar parfumul se topi departe.

La cafeneaua lui Tefic, un norod de agale discută pe șoptite ca 'n urzirea vreunui complot și sorb din ceșcile lor de cafea. Hainele lor lungi, înadins descheiate ca să se vadă mânerul de argint al hangerelor vârâte în brâul roșu, flutură din când în când însemnând cute dealungul corpului lor vânjos. Fețele lor osoase de coloarea bronzului, frunțile înalte, îngândurate, gurile mari, gâtul puternic sprijinit pe niște umeri lați, în sfârșit firea lor nervoasă, aproape sălbatică, le dă înfățișarea eroilor din dramele lui Abdulhac Hamid Bei. În sufletul lor poți ceti, deslușit ca 'n Coran, un sentiment puțin cam barbar dar destul de sfânt ca al unui popor răsărit din sbuciumul războaielor.

În fața autorității, un bulgar bătrân, cu ceafa aproape turtită, șede în pragul prăvăliei și spionează mișcările trecătorilor. Fumează des și scui pă. Deodată, un vuet ca de ape mari în revărsare răsună de pretutindeni: Vin soldații. Lumea năvălește mai sgomotoasă acum din toate colțurile orașului. Bei cu lulele de chihlimbar în dinți, arnăuți cu țeasta rasă și cu chiostecuri de argint pe piept, hogi și bectășii cu melancolia trecutului în privire, derviși posomorîți și funcționari cu calemul uitat după ureche, în sfârșit un norod de curioși pasionați, se îngrămădesc cu toții în fața clubului „Unire și Progres”. Pe la porți, femei cu pletele în vânt, răsar speriate pe-o clipă și pier frângându-și degetele ca 'n presimțirea unei spaime. Când... iată! Pe șoseaua ce duce spre Baracova, un rând de cavaleri Kiurzi înaintează, jucându-și fugarii cu coamele împletite. În urma lor un regiment de pedestri cu fețe vesele, prăfuite, zorește în freamătul armelor. Înainte, un colonel oacheș pășește imperios, mângâind o

păreche de mustăți umbroase, lăsate în jos să îmbrățișeze par'că bărbia.

Deodată mulțimea entuziasmată tresaltă cu sufletul în strigătul de — iașasân vaton — trăiască patria. Colonelul, cu o inclinare de cap, salută curioșii și la o mișcare de sabie muzica trâmbiță în marșul:

Ordu m'z edti iemin —
Oastea noastră a jurat. —

decât nevestelor, fumează liniștiți din ceabucurile lor lungi și beau rachieu dintr'un pocal albastru.

Un prieten turc, văzându-mă că stau cu luare aminte la aceste scene, îmi strigă:

„Domnule, să nu iei în nume de rău manifestația noastră. Aceștia-s Turcii, aceștia suntem noi; simpli până și în năcazurile noastre. Ce vrei? Doar facem ce știm. Da,

Banchetul oferit de Sindicatul presei în onoarea delegaților la Conferința Păcii din București.

În rânduri de câte patru, soldații se strecurară tăcuți sub teiul lui Bechir Aga și numai freamătul pașilor măsurăți dură o muzică neînțeleasă sub bolta copacilor umbroși.

În fața geamiei însă, un grup de arnăuți înalți stau răzimați de un grilaj ce închide o cișmea cu apă limpede și-și cercetează pumnalele. Alături, la o masă părăsită, poligonală, răzimată pe niște furci în loc de picioare, doi mahomedani bătrâni, care-și spovedesc năcazurile mai mult crășmarilor

să nu te miri. Noi nu ne facem visuri căci n'avem pentru ce. Suntem un popor fără avânturi, fără cultură. Avem însă dragostea de țară. Știm să murim pentru ea... Ce vrei? Doar... facem ce putem!" Și zicând aceste, dispărură repede în labirintul unei cafenele murdare.

Această spovedanie neașteptată, rostită cu întreruperi de suspine, îmi lăsă în suflet cea mai duiosă impresie. Prin gura lui îmi părură că-mi vorbește întreg islamismul...

Cătră seară sgomotele se potoliră. Oamenii, cu inima strânsă de frica războiului, se strâng de vreme acasă și se înghemuesc lângă vetre. O liniște rece de toamnă, prin care străbate arar duhul morții bănuite, plutește deasupra orașului. Văzduhu-i mort. Sus, la Mormântul Dervișului, o sentinelă priveghează...

din înmiite guri improșcând flacări și gloanțe, iar ștrapnelele gem fulgerătoare, lovind cu turbare și fărâmiând adăposturile inamicului.

În valea Telchiovei, cavalerii Kiurzi manevrează pe caii lor arăbești și scapără în vânt pistoalele. Razele soarelui, răsfrânte în luciul calpacurilor lor verzi, le dau înfățișarea unor pasări uriașe, flămânde, care așteaptă nerăb-

Generalul Bogdan pe unul din tunurile capturate de Români la Ferdinandovo.

Lupta dela Baracova.

5 Octomvrie.

Soarele răsare în salve de tunuri. Văzduhul fumegă, geme ca un vulcan în izbucnire. Văile, umede încă de roua toamnă dimineții, răsună, hohotesc, împrăștiind ecouri nedeslușite. Numai Struma veșnic senină își rostogolește valurile îmlădiate pe șesul Grămadei și pierde printre cetății de stânci, ca un bălaur strălucitor ce se strecoară în văgăuna sa.

Între Baracova și Clucerinova, armatele dușmane adăpostite în șanțuri își schimbă oțele de moarte. Pe coline, obuzuri vâjii-toare se sparg, smulg nori de praf ca să întunece steaua inamicului, mitraliezele șueră

dătoare prada. Sub geana unei coaste, un șir de soldați din Anatolia se târăsc repede, ușor ca niște reptile, după îndemnul ofițerilor care la câțiva pași în urmă cercetează o hartă. Pe movile, steaguri de purpură fâlfăie ca niște limbi de flacări. Comandantul trupelor turcești din cula sa mobilă pândește războiul. Un arab robust își șterge din când în când de praf galoanele. La o deschizătură de vale, un căpitan sprinten, cu sabia la umăr, se oprește cu privirea rătăcită. Răsufală adânc o clipă și într'un suflet fu sus. Când... la un semn dat, ca niște ziduri mișcătoare, cețele arăbești într'o lumină de baionete se năpustesc înainte, șanțurile umede sunt lăsate

în urmă și în strigătul de Allah, Allah, Allah, inamicul e cuprins în ascunzăturile sale. Bulgarii dârji nu se dau înapoi. Ei știu să moară înainte. Străpungerile mistuitoare ale baionetelor, urletul arabilor în turbare, creștea ca o vijelie. De pretutindenea năvăliau oștiri după oștiri împrăștiate, călăreți îndemânatici și se asvârleau în acest uragan al morții cu

peste dealuri. Pe câmpul de luptă răniții gem desnădăjduiți. Unii lovesc cu pumnul în pământul surd, își rup hainele și blastămă pe Mohamed care le poruncește în Coran: „Cu sânge cuceriți pământurile, cu sânge dați-le“. Alții, aiurând în plânsul din urmă, scurmă cu unghiile în rană, cercând să scoată fierul morții.

Podul de pontoane peste Dunăre la Turnu-Măgurele.

îndemnul dragostei celei mai sfinte. Linia de bătae pareă acum un cuptor ce 'nghite jertele răsbunării care însemnau cu litere de sânge pe pământul apărat povestea cea mai dureroasă.

Bulgarii însă sunt prea numeroși și știu să se bată mai bine. La atacul Turcilor ei dau un contra atac. Marșul „Șumi Marița“ începe și, după un măcel grozav, reușesc să respingă pe temuții dușmani ai creștinismului cum îi socotesc ei. Turcii înfrânți bat în retragere, se risipesc și se ascund printre stânci. Arabi cu hangerele în dinți se cațără prin râpi, scot țipete sălbatice și fac spume la gură ca niște fiare în turbare. Căii speriați sar peste leșurile stăpânilor lor și veghiază

Cei mai mulți, în agonia vieții, care curge odată cu șivoiul sângelui, suspină în dragostea celui mai scump cuvânt: „Vatan, vatan... iuliusum!“ („Patrie, patrie... mor!“)

Dinspre Cresna, în dosul fabricii lui Suliman Bei, un călăreț din Trebizonda, mai voinic ca un smeu, cu capul înfășurat într'un tulpă vânat, zorește spre Dubrava. Este un sol trimis dela pașe, să înștiințeze pe comandantul trupelor dela Baracova, că ajutorul așteptat nu sosește și că cel mai nimerit plan este acel al retragerii. Când solul fû sus, comandantul cu mânuiri de sabie înflăcăra, de pe clina unei coline, o aripă de armată, care mai dură zid de apărare împo-

triva dușmanului. Dar... când solul îi rosti dureroasa veste el oftă și zise:

„O nu! Vreau să mor lovit în piept, iar nu dela spate“.

Călărețul se depărtă trist, ducând de rândul ăsta Caimacanului din Giumaia de sus veste despre evacuarea orașului.

În mai puțin ca un ceas vestea fu trâmbițată în tot orașul și evacuarea începă. Fi-rele de telegraf sunt rupte, aparatele transportate. Cerealele cu grabire se toarnă în

ascuțite de cadâne. Sub balcoane, bătrâne sprijinite pe toiag, bătrâni neputincioși, copii, copile se opresc o clipă cercetând cu ochii împrejur și pornesc la vale cu pleoape ude. Sub streșina unei case în ruină, un arnăut uriaș, cu ochii sălbatici, robust și vânjos ca un stejar, ajută pe o cadână mititică, frumoasă, cu degetele acoperite cu pietri scumpe, să se urce în căruță. Înaintea lor, un derviş speriat aleargă scuipând în dreapta și în stânga ca 'n vraja unor blesteme. Pe ulițele

Horă pe câmpul de războiu.

Saci și, după ce sunt așezate în căruțe turcești trase de bivoli, sunt cărate spre Crupnic. Registrele împachetate pe apucate sunt puse pe cămile. Din spital, bolnavii în halaturi roșii și cu scufii vânate sunt răpiți cu putere de pe creveturile lor de lemn, umflați pe sus și legați de samarele cailor, sunt trași pe ulițele ce duc afară din oraș. Pe moschei, minezini — hogi — întunecați la suflet, cu o mână la ureche, aiurează în versul rugăciunii celei mai fierbinți: „Allah, illea Allah“. („Dumnezeu, unul singur Dumnezeu.“)

La porțile beilor se îngrămădesc trăsuri pe care-s așternute covoare persănești. Prin grădini, în cari, deși veștede acum, totuș plutesc parfumuri orientale, se aud chemări

murdare se strecoară agale cu brăurile desprinse, fără fesuri, îndoțiți sub greutatea calabalăcului lor din spate. Alții cu câte un coș de merinde în mână, suspinând se opresc pe la răspântii de par'că ar adăstă pe cineva. Ici și colo roiuri de cadâne îmbrăcate în fe-regele albastre răsar și pier iute, speriate, în praful înecăcios al șoselei.

Apoi... urmează acel nesfârșit alaiu al oropsiților mahomedani, care nu știu decât să geamă prostește sub greul suferințelor ca vitele sub povara greutateților enorme. Fruntea lor arsă de soare, obrajii păliți de vânt, pieptul gol și sgăriat, picioarele sângerate, vestmin-tele lor în ruină, îți dau înfățișarea unor ființe nenorocite, ursite năcazurilor și durerii. Și

cum se pierd departe, cu capetele aplecate spre țărână, par niște beduini în mijloc de pustie...

Pe când aici, jos, ceata îndureraților fugari piere prin praful de pe drum stârnit de pașii lor rătăcitori, sus, la Dubrava, bubuitul obuzurilor și scăpărarea oțelelor își înăspresc furtuna. Pentru a doua oară Turcii dau asalt asupra dușmanului, dar și de rândul ăsta sunt înfrânți de Bulgarii, care năvălesc urlând întocmai ca triburile hunilor din vremuri și

teme și ramuri de migdale și flutură steaguri bulgărești. Dar sărbătoarea aceasta nu durează mult, căci firea barbară și apucăturile hoșești ale Bulgarilor se desfășoară îndată. Pornesc orbește năvălind pe la casele turcești și devastează tot ce întâlnesc. Un număr însemnat de musulmani, cari îndrăzniseră să rămâie ascunși în oraș, au fost omorâți și aruncați în drum, iar cadănele după ce erau batjocorite, fără nici o rușine, le făceau

Prizonieri Bulgari jurând de a nu mai luptă — înainte de a fi liberați de Români.

siliți să se retragă spre Simitli. Așa dar, pe la ceasurile 6 după amiazi, Bulgarii, fără multă greutate pătrund în Giумаia. Creștinii îi așteaptă cu buchete de flori. O veselie netălmăcită cuprinse deodată toată suflarea orașenească — aceea a libertății așteptate. Pe la ferești se anină podoabe de crisan-

și lor felul. În dimineața viitoare nici un puiu de ai lui Mohamed nu mai mișcă în Giумаia. Orașul pareă, în lipsa Turcilor, un cavou uriaș din care morții s'au sculat cutremurați de urgia năvălitorilor, iar viii între să-și ascundă crima.

Salonic, 3 August 1913.

P. Papazissu.

În drum spre înfăptuirea idealelor noastre.

— Scene de pe câmpul de războiu al României. —

Armatele române au reintrat în țară. Fără să fi obținut sancțiunea focului dușman într'o bătălie sângeroasă, ostașii români pot să fie mândri de ei și de ceice i-au condus. Luțea cu care s'a făcut mobilizarea; numărul extraordinar de mare al rezerviștilor, cari au răspuns la apel; construcția uimitoare a podului peste Dunăre; marșurile strategice săvârșite în Bulgaria dovedesc, și fără sancțiunea focului, că „Românii nu sunt un popor degenerat și că ar fi o mare greșală de a nu crede în virtutea militară a armatelor române”, — cum scrie Alain de Penennrun în „L'Illustration française”.

Deși o campanie scurtă și puțin sângeroasă, ea a fost bogată în momente înălțătoare, cari pot să deschidă noi priveliști în viitor. Ostașii români au impus nu numai prin calitățile lor militare, ci și prin calitățile lor sufletești de oameni civilizați.

*

D-l Vasile Savel, scriitor, concentrat și el cu ocazia mobilizării, care a luat parte la operațiile armatei române în Bulgaria, comunică ziarului „Minerva” următoarele impresii:

„Trupele noastre înaintează în Bulgaria. Azi ne-am oprit într'un sat. Am câteva ore libere, ceeace mă ispitește să scriu. Campania te învață să mânuești arma, te deprinde să fii sobru și cumpătat, te desvăță de moliciunea în care ne afundă civilizația. O lungă eră de pace distruge un popor. Războiul îl reîntinerește, îi deșteaptă viu sentimentul național, trezește energii ce dorm, reîntinerește o nație. Vai, poporul bulgar nu va reîntineri de-acuma. O spun aceasta cu durere, căci oricât aș uri poporul acesta pe care oficialitatea bulgară ni l-a prezentat stăruitor într'o lumină simpatcă, l-a înfățișat ca pe un popor cult și civilizat, nu pot să nu compătinesc cu starea de mizerie primitivă, cu dezolarea ce stăpânește câmpiile Bulgariei, ce se credeă odinioară victorioasă Europei. Da, Bulgaria e un cimitir întins astăzi. Ogoare nelucrate, pline de părăgini; drumurile foarte rele, comunicații aproape cu neputință. Bărbații au dispărut, copiii, chiar și cei de cincisprezece ani sunt „voinici”. Au plecat la războiu. Satele, așezate pe dealuri, respiră din depărtare jalea. Vitele au dispărut. Cu ce trăiesc cei rămași, e o minune. Cum își înăbușe durerea, cum își stăpânesc revolta ce-i cuprinde când

vorbesc de cei mari, este extraordinar! Lacrimile stăpânesc pe cei rămași în Bulgaria pustiită. Când intrăm într'o casă, cei rămași plâng văzând soldații noștri, plâng de bucurie când soldații români se poartă bine, plătesc tot ceeace primesc, și nu le fac nici o neplăcere. Flăcăii noștri, fără să mai fie necesar ca șefii să le recomande cumpătarea, și-au impus-o singuri. Și-au impus o linie de conduită, de care sunt mândri șefii, e mândră și fericită țara românească.

Și fiecare casă, și ce case rele, pustii par'că, adevărate grajduri în care la noi nici vitele n'ar sta, sunt pline de femei, de copii și de moșnegi. Bulgarii se înmulțesc repede. Nu-i vorbă, am văzut și vrâstnici, care au rămas acasă. Fiecare casă are doi-trei morfi, unele și mai mulți. Indoliate case, în care bucuria nu va mai intra pentru multă vreme. Balcanii sunt un cimitir, un fantastic lugubru izvorit din mîntea unui poet genial care a voit să-și creeze opera de rezistență într'o clipă de nebunie... N'au încercat oare Bulgarii, după ani de frământare, să-și ajungă visul căruia au sacrificat totul? Ei n'au școli, n'au biserici, copiii lor nu știu carte; ei au îngrămădit toate veniturile țării lor sărace în armată și azi nu au decât ologi și ciungi. Mi-a spus unul că Sofia e un oraș fără brațe și picioare. Oameni sănătoși nu întâlnești în Sofia. Oamenii aceștia mai pot atuncea să judece limpede? Moartea și nebunia și-au întins mâna și stăpânesc prin locurile acestea, pe unde a venit ca un vânt sănătos armata română. Vom alungă miasmele otrăvitoare și vom redă, cu sacrificiile noastre, liniștea și pacea pe care le dorește acest popor blestemat de soartă.

Vedeam Bulgaria prin ochii conducătorilor lor: să știți că vedeam o Bulgarie închipuită de câțiva numai, de conducătorii lor, care dându-și seamă de inapoierea poporului, voiau să salveze aparențele. Azi vedem adevărul. Tot ce-am știut despre ei sunt neadevăruri. Înțeleg sentimentele conducătorilor, dar, Doamne, nu pot înțelege cum de și-au putut bate joc de popor, orbindu-l cu acea Fata Morgana ispititoare barbarilor: Constantinopolul!...

N'am văzut un singur om frumos, o singură femeie frumoasă. Copiii sunt hidoși. Fruntea mică, acoperită de păr; fața omului primitiv; buzele groase, nu se încheie; doi dinți înainte, mari și lași se așează deasupra buzei inferioare, sub un nas mic, asvârlit înainte ca un țâpoi.

Aceasta-i Bulgaria mult lăudată? Aci e leagănul civilizației Balcanilor? Noi am trăit un vis urit și de azi înainte, știm mai bine ca oricând, că numai civilizația învinge, că niciodată, poporului bulgar nu-i e măcar îngăduit să spere a fi ceva prin el însuși. Prin alții, cum și-a recăpătat independența, a progresat. Altfel, va rămâne popor de sclavi.”

Ziarele dela 19 și 20 Iulie au anunțat un mare eveniment de pe câmpul de războiu româno-bulgar: o divizie de cavalerie română a silit, la Ferdinandovo, o întregă brigadă de infanterie bulgară să se deie prizonieră. Dezarmarea aceasta a fost săvârșită de divizia I de cavalerie, de sub comanda generalului Bogdan, căreia i s'a adăogat o companie de bicicliști și o divizie de artilerie călăreață, — în total vreo 3400 ostași. Brigada bulgară avea peste 7000 ostași și multe tunuri de câmp.

aflase patrulele noastre că armata bulgară, sătulă de lupte, eră hotărîtă să nu se mai războiască și că în rândurile trupelor eră mare demoralizare, soldații refuzând să mai asculte de ordinele ofițerilor.

Aceste informațiuni, cari veneau din mai multe părți, concordau perfect. Ele m'au determinat să ordon înaintarea diviziei și să mă decid la capturarea ei. Până la această hotărîre avantposturile noastre venind în contact cu cele bulgare, avusesem soldați morți și ofițeri răniți. Aceste fapte erau de natură să mă decidă și mai mult să tai retragerea brigădei bulgare întâlnite și s'o capturez. Retragera ei eră inlesnită de calea ferată din apropiere. Prima mea grije a fost să stric aceea cale ferată. Am ordonat deci să fie

O secție de mitraliere în marș.

Această operație glorioasă a armatei române a fost viu comentată de întreaga presă a Europei, fără să se fi putut obține până acum amănunte precise asupra dezarmării dela 18 Iulie. Întors acasă, generalul Bogdan, care a luptat și în războiul din 1877/78, la luarea Griviței, vine cel dintâi să istorisească peripețiile acelei zile atât de glorioase pentru armata română.

„Am procedat după regulile tacticei moderne — spune d-l general Bogdan — înaintând foarte repede și având grija ca înaintarea s'o facem numai pe baza unor informațiuni sigure. De aceea patrulele noastre alergau, iscodeau și se inapoiau să ne informeze.

Știrile ce primeam dela patrulele noastre erau dintre cele mai sigure. Aflasem că din armata bulgară de nord, care se bătuse cu Sârbii în regiunea Bercovița, o parte se retrăsese spre Sofia, iar a doua parte se află la Ferdinandovo. Patrulele noastre luase contact cu cele bulgare dela cari aflase că la Ferdinandovo se găsiă brigada VII-a de infanterie bulgară. Mai

rasă gara din apropiere și intreruptă calea ferată. Tunurile uneia din bateriile de artilerie călăreață au fost puse în funcțiune și în scurtă vreme gara nu mai există, iar linia ferată eră ruptă. Negreșit, bubuitul tunurilor noastre și tăierea liniei principale de retragere a produs panică în trupele bulgare și a sporit demoralizarea și nesupunerea soldaților.

A doua zi am ordonat înaintarea. Regimentul 7 roșiori din Iași, comandat de colonelul P. Greceanu, eră de rând în aceea zi, 5 Iulie, să pornească în capul coloanei. A pornit și cu un elan indescritibil a pătruns în Ferdinandovo, unde a găsit brigada bulgară, compusă din două regimente de infanterie și un divizion de artilerie. Regimentul 7 roșiori, înaintea căruia se află compania de bicicliști, a făcut cea mai interesantă dintre mișcările de învăluire. Desfășurarea a fost făcută cu o repeziciune uimitoare și în foarte scurtă vreme erau ocupate toate punctele principale. Câteva escadroane au înaintat, în timp ce tunurile fusese puse în baterie.

Când semnalul de „foc“ eră pe buzele comandantului, trupele bulgare au aruncat armele la pământ și au ridicat mâinile în semn de predare. Cu carabinele

întinse, roșiorii noștri au înaintat până lângă trupele bulgare, le-au cuprins într'un careu, apoi au început să le dezarmeze. În primul rând au fost demontate tunurile, după aceea au fost adunate armele de mână și cartușele.

Debarcader la Turtucaia.

În timp ce se făcea această însemnată operațiune, colonelul Greceanu se interesă de existența comandantului brigadei bulgare și de statul său major. A aflat că sunt la oarecare distanță și a plecat în spre ei cu o parte din trupele ce le comandă. A găsit curând pe generalul bulgar Siracoff, care la oarecare distanță se oprise și făcea semn cu batista. Aceeași mișcare o făceau și ofițerii ce-l înconjurau. Eră semnul care spunea că ofițerii voesc să parlamenteze. Colonelul Greceanu a ordonat însă încunjurarea lor și, declarându-i prizonieri, i-a adus la mine la grosul diviziei. Le-am făcut o bună primire și 'n timpul convorbirii noastre, generalul Siracoff mi-a arătat o telegramă ce-o primise dela cuartierul general bulgar, prin care i se ordonă să nu opună rezistență trupelor române ce va întâlni. Am aflat însă în urmă că aceea telegramă fusese dată din cauză că la cuartierul general bulgar se aflase că trupele bulgare nu mai voiau să lupte și că actele de revoltă și nesupunere se repetau. Bulgarii erau deci siliți de propriile lor trupe să nu lupte cu noi. Ofițerii bulgari însă aveau dorințe contrarii.

Când operațiunea prinderii și a dezarmării brigadei bulgare a fost terminată, am trimis pe ofițerii prizonieri în România, iar gradelor inferioare și soldaților le-am dat drumul, după ce fiecare jură înaintea preotului diviziei noastre că nu va mai lupta în contra Românilor. Tunurile luate dela bulgari, 12 de câmp și 4 de munte, precum și aproape 7000 arme de mână le-am expediat tot atunci în țară.

Vestea că soldații prinși au fost puși în libertate s'a răspândit repede în localitățile din împrejurimi și după aceea multe zile veneau numeroși soldați bulgari din alte unități, cari depuneau armele, jurau și primeau dela mine bilete de voic de a se înapoia la vetrele lor.

Aceasta dovedește cât de profundă eră desorganizarea în armata bulgară, cauzată de intrarea trupelor române în Bulgaria.

Dela Ferdinandovo am înaintat, trecând difeul greu al Balcanilor, și ne-am oprit la Petrohan, unde am stat mai mult.

Acolo ocupasem crestele și orice atac din partea trupelor bulgare ne-ar fi fost nouă favorabil.

Dela Petrohan pornisem spre Sofia, hotărâți să intrăm în capitala Bulgariei. Când totul eră pregătit pentru acest act și când ne aflam la cel mult 25 km. de Sofia am primit, în ziua de 13 Iulie, după miezul nopței, telegrama prin care mi se spunea să nu mai înaintez și să mă retrag din nou la Petrohan, unde s'aștept noi comunicări.

Am executat ordinul și, cu tot regretul, m'am îndepărtat de Sofia, revenind la Petrohan, unde am stat până la ordinul de demobilizare, când am pornit în spre țară."

România anunțase guvernul bulgar că, în cazul unu războiu între aliași, armata română va primi ordin de mobilizare ca să apere interesele țării. În îngâmfarea lor nesocotită, Bulgarii au disprețuit sfaturile prietenești ale Regatului român și au început războiul împotriva aliașilor lor de mai nainte, Sârbii și Grecii România și-a tras consecvențele și armata mobilizată cu o iușeală care a uimit Europa întregă a primit ordin să treacă în Bulgaria. Unul dintre generalii bulgari, Dandarevsky, a spus atunci o vorbă care va

Tipuri din România nouă.

rămânea multă vreme celebră: „În scurtă vreme am să-mi beau cafeaua la Capșa“.

Proorocirea generalului bulgar s'a împlinit, dar nu în înțelesul care voia să dea el proorocirii sale. Dan-

darevsky a beut cafea la București, dar nu ca general învingător, ci ca prizonier umilit . . .

*

Un voluntar ardelean, care a trecut ca soldat Dunărea, comunică următoarele impresii:

„Ne depărtasem binișor în larg, când o barcă ne ajunse din urmă. În ea se află d-l prefect de Ialomița, Nițescu. El înmână colonelului nostru o telegramă, apoi făcî semn să fie tăcere. D-l colonel, cu glas tare, spune că d-l prefect va face o comunicare primită prin telegraf. Apoi d-l prefect se ridică în picioare și ceti:

„Azi, la orele 11, armata română a intrat în Bulgaria“.

Entuziasmul izbucni atunci în urale nesfârșite. Am fi vrut să sburăm, să ajungem mai curând celelalte șlepuri . . .“

*

Românii au cucerit și a doua oară Plevna, acum — a doua oară — după 35 de ani. Iată cum s'a făcut această a doua cucerire:

„Cu două zile înainte de ocuparea Plevnei, o bună parte a trupelor române se revărsase pe la Corabia, așa că vestea invaziei se lăfise cu iuțiala fulgerului. Ca să liniștească spiritele, prefectul orașului Plevna se văzuse silit să anunțe și să asigure populația bulgară că armata română nu va intra în Plevna. Dar

exact în momentul când proclamația prefecturei se anunță în oraș prin bătăi de tobă, pe strada principală a Plevnei apare un călăreț român. Bulgarii se fac roată în jurul lui.

Un ceasornicar evreu, dezertor de vreo 10 ani din armata română, se apropie de soldat și-l întreabă: „Ce cauți d-ta pe-aici?”

— Am pierdut drumul, am rătăcit . . . Unde mă găsesc eu aci?“ întreabă, prefăcut, soldatul român.

„La Plevna!“ îi răspund Bulgarii batjocoritor și făcând haz de pățania lui.

La un interval numai de câteva minute, apare un alt călăreț, pe altă stradă a orașului, — „rătăcit“ și el. Apoi altul . . . În sfârșit cu totul vreo șapte călăreți toți „rătăciți“.

Toată Plevna face haz și vorbește numai de cazul celor 7 călăreți români cari s'au rătăcit. Curioșii se fac roată în jurul lor și-i privesc batjocoritor, când dinspre partea opusă apare, de după culmea dealurilor, ca un stol negru, un pâlț de cavalerie și înaintează marș-marș spre Plevna.

A fost un moment de zăpăceală pentru tot orașul. Femeile și fetele fug și se închid în casă. Bărbații, în frunte cu autoritățile locale, se strâng în piața orașului, încercând o protestare și amenințând. Comandantul regimentului se vede silit să comande descălecarea. Soldații români incarcă armele și, cât ai clipi, piața este goală, orașul pustiu.

Pe la 10 de dimineața intrase în Plevna și avangarda infanteriei române . . .“

Dor de ducă.

Înainte cu cincisprezece ani cel mai simpatic tânăr în orașul nostru eră Vasile Petrișor. Eră un băiat albeneț, cu mustața 'n pufușor, cu ochi albaștri visători, cu mâni delicate, albe și fine ca de domnișoară. În mers, trupul lui înalt, mlădios, se legănă puțin, ca și când ar pluti mereu într'un vis ce nu se mai curmă. Eră prim-contabil la banca de aici și nime nu înțelegea cum putea fi un așa de bun slujbaș, când toată firea lui visătoare eră cel mai mare contrast al cifrelor seci. E adevărat că, în afară de oficiu, niciodată nu pomenea de numere, de interese, de deosebite conturi ale slujbei sale și evita cu încăpăținare orice discuție financiară. Dar în birou eră un om neprețuit, și nu arareori se întâmplă să fie poftit la ședințele consiliului de administrațiune ca să-și dea părerea. Socotelile le făcea totdeauna în cap, pe cele mai mari din câteva

plimbări ale creionului, care-i ajungea o bucată pe an. Director, casier, contabili, îi recunoșteau cu plăcere superioritatea; el eră țigina în jurul căreia se învărtea întreg personalul băncii. Dar niciodată nu arată că-și cunoaște superioritatea.

În birou nu trăia decât pentru registrele institutului, dar îndată ce-l părăsia nime n'ar mai fi crezut că e un om de afaceri seci, calculate. Când eră vremea frumoasă n'ar fi schimbat plimbările cu nimic pe lume. Niciodată însă nu se plimbă pe stradele orașului ci, de cele mai multeori singur, ieșia pe drumurile ce se pierdeau în câmpiile din jur și nu-și mai aducea aminte să se întoarcă decât după ce cădea noaptea adâncă. În seri frumoase nime nu l-a văzut cinând, — se întorcea totdeauna foarte târziu și mergea de-a dreptul la locuință.

Eră foarte ciudat felul lui de-a se plimba: părea că nu vede nimic decât direcția înainte, părea că nemărgenitul îl atrage cu o forță brutală, așa că mușchii delicați ai feței sale se oțeau, ochii lui ardeau ficși, obrații lui căpătau proeminențe, ca și când un puternic magnet i-ar fugi mereu înainte. Nu se oprea decât când treceau pe deasupra paseri călătoare. Eră de mirat cum le observă, pentru că el privia mereu înainte. S'ar fi zis că are un simț deosebit care-i semnalează apropierea acestor paseri.

Primăvara când sosiau rândunelele, cocoștârcii și cocoarele, le urmărea ceasuri întregi, după ce acestea dispăreau în zare. Toamna, când paserile călătoare plecau, eră pentru el cea mai sublimă plăcere să le poată urmări pe drum. Dacă oamenii de toate zilele se puteau lăuda c'au văzut un cârd de rațe ori de găște sălbătice, vâslind pe deasupra vânturilor toamnei, Vasile Petrișor zâmbia.

„Nu unul, douăzeci au trecut până acum“.

Zâmbia, dar din vocea lui se desprindeau regrete adânci.

După ce văzduhul eră răscolit de vânturile ghefoase de iarnă, Vasile Petrișor nu mai eșia pe câmp să se plimbe, dar nici prin oraș. În zilele frumoase de iarnă îl puteai întâlni însă, cu siguranță, în sala de așteptare ori în restaurantul gării.

Se informă cine-și cumpără bilet pentru drumuri lungi, pentru țeri străine, și pe acela nu-l mai slăbea dintr'o contemplare plină de adorație până ce nu se puneă trenul în mișcare. Privia, ca la nește lucruri sfinte, chiar pachetele cari aveau să facă un drum lung.

Când eră vremea ploioasă ori viscol cu zăpadă Vasile Petrișor, în ceasurile libere și serile, intră în cafenea. Nime nu l-a văzut însă cetind vr'odată vr'un ziar politic. Lectura lui erau revistele, revistele cu ilustrații din țări depărtate, cu munți, cu ruine, cu tipuri de oameni străini. Acestea le deschidea cu sfială și asupra fiecărei pagini se oprea cu evlavie. Un singur șir dintre explicații, oricât de mărunț scris, un singur șir din studiile ori notele de călătorii nu rămânea necetit. Sta ceasuri întregi aplecat asupra lor, și dacă nu venia vr'un prietin să-l de-

ștepte din visarea lui, noaptea întregă ar fi rămas nemișcat.

Prietini veniau de obicei, știau că Petrișor nu se feriă de societate. N'o căută însuși, dar odată în mijlocul ei, se simția foarte bine și începeă să spună minuni cari nici nu treceau prin mintea pacinicilor noștri cetățeni.

Vorbea bucuros despre literatură, dar graiul lui fermecă cu adevărat numai când începeă să desfășure cu o vioiciune și o limpezime neobișnuită chestiuni științifice. Ochii lui albaștri scânteiau atunci, fruntea lui largă se lumina, află comparații scânteietoare, îi ducea pe ascultători în înălțimi în cari, aceștia, simțiau că amețesc. În fața cunoștințelor lui geografice, geologice, astronomice, ascultătorii rămâneau cu gura căscată. Dar și mai mult îi uimiau concluziile la cari ajungea el, și în cari se vedeă că crede cu o adâncă sinceritate.

„Să te miști, să te miști! Din ce în ce mai perfect, din ce în ce mai departe! În drumul tău, în mișcarea ta, după ce-ai îmbrățișat întreg pământul să îmbrățișezi întreg universul! Prin aparate de locomoțiune tot mai perfectă vom ajunge la tot mai bogate cunoștințe. Nici nu face știința de azi altceva decât tot făurește motoare, corăbii, baloane, ochiane, gloanțe cari să fugă mai iute. Asta e țanta noastră: să biruim distanța. Distanța ne desparte de punctele de pe pământ și din univers, distanța ne acopere marile comori ale cunoștinței, adâncile taine ale vieții, frumusețile cele vecinice ale naturii. Să biruim distanța! Iată câte frumuseți sunt — arată ilustrațiile — pe cari alții le-au văzut, noi însă nu. Și cine-i de vină? Distanța! Unele distanțe se pot azi birui, dar barbaria e că trebuie bani pentru asta, mulți bani. Dacă n'ai bani trebuie să privești aceeaș fășie de cer o vieață întregă. Dar vom ajunge ca cu puterile noastre, unul fieștecare, să putem călca în picioare distanța. Altfel cerurile ar fi trebuit să piară de mult. N'au înțeles stelele să rămână nepătrunse deasupra noastră. Rămân pentru că odată ne vor deschide tainele lor bătrâne.“

Când vorbea așa, cei dela masă îl ascultau încântați, nu atât pentru că ar fi priceput ce

spuneă — uneori vorbiă aproape aiurând — ci pentrucă-i mișcă, îi încătușă însuflețirea caldă cu care cuvântă. Erau unii cari îl credeau puțin smintit.

„O singură patimă am, spuneă adeseori, dorul de ducă. Și știți cum? M'aș duce să nu mai mă opresc! Uneori am senzația că sufletul uriaș al unei paseri călătoare s'a sălășluit în mine. Știu că e prostie, dar senzația aceasta îmi face multe zile grele.“

Zâmbind, ziceă: „Ce-ar fi să am două aripi puternice și vecinic neobosite? Cred că, în câteva zile, m'aș schimbă într'un geniu. Aș ajunge să cunosc atâtea frumuseți, atâtea taine, încât n'aș mai sămănă cu voi, după cum oamenii viitorului nu vor mai sămănă cu cei de-acum.“

Vasile Petrișor nu eră străin de chefuri. Îi plăcea cântecul și eră și el cântăreț bun. Apoi inima lui părea că-i numai bunătațe. El știă împacă pe toată lumea și, când eră el față, niciodată chefurile nu se schimbau în certe.

Într'o vară, în Iulie, își pregăti geaman-tanul și plecă. Își luase concediu pe o lună. Nime nu știă unde plecase, nici unui prietin nu-i trimisese o ilustrată cel puțin. Chiar șeful începū să se îngrijească: eră jumătatea lui August și Petrișor încă nu se întorsese. Dar pe la sfârșitul aceleiaș luni directorul primi o telegramă dintr'un mic orășel de pe țărmul nordic al Scoției: Vasile cereă bani să se poată întoarce acasă.

După călătoria asta se schimbă foarte mult contabilul. Încunjură societatea, nime nu-l mai văzū bând un pahar de bere. Părea că chiar mai slăbise, devenise eteric, par'că.

La anul își cerū alt concediu.

Directorul îi zise:

„Dumneata trebuie să mergi numai până în așa depărtări, ca să-ți rămână timp și bani să te poți și reîntoarce.“

Directorul știuse chiar dela contabil, că acesta, vara trecută nu s'a oprit vreme mai

îndelungată nicăiri; o zi două și mai departe, până a rămas fără un ban.

Sfatul lui nu fū de nici un folos. Anul acela, prin Octomvrie, când directorul chiar umblă să angajeze alt contabil, primi o telegramă dela Vasile. Eră lângă lacul Caspic și nu mai aveă nici o para.

Doi ani în șir contabilul nu-și mai luă concediu. În vremea asta însă, afară de orele de birou, nu se mai puteă zări nicăiri. Mâncă acasă, înmormântat între cărți, ilustrații, hărți enorme. Cetiă cu noaptea de cap.

În vara a treia își luă concediu pe două luni. De-atunci nu s'a mai întors. Au trecut cincisprezece ani și nu se mai știe nimic de el. Părinții lui, oameni culți și destul de avuți, l-au curentat în lumea întreagă, dar fără nici un rezultat.

Directorul i-a ținut postul liber vreo trei ani. Când în urmă a trebuit să-l umple, a zis cu adâncă părere de rău.

„Zadarnic, ca Petrișor nu ne mai pică contabil cât o fi banca!“

Au trecut cincisprezece ani și pe el nu l-au uitat nici acum pacinicii locuitori. Peste câți s'a făcut cruce în răstimpul ăsta și nu-i mai pomenește nime? Și de Petrișor își aduc aminte aproape în fiecare zi, dar mai ales când paseri călătoare fâlfăie pe deasupra orașului nostru.

„Săracul Vasile!

— Să fi murit?

— Cine știe! Poate a căzut în mâinile vreunor sălbatici.

— Dorul lui de ducă l-a răpus!“

Dar mă prind că de-ar fi să se mai întoarcă, i-am face o primire strălucită ca unui erou. Directorul i-ar lăsa lui postul dela bancă și i-am votă un premiu bogat, l-am privi cu un adânc respect.

Nu știu, dar mi se pare că începem să credem, fără să ne spunem, că Vasile Petrișor a fost un fel de semizău printre noi... Și, într'a-devăr, poate n'a fost decât un biet nebun...

I. Agârbiceanu.

Pe Via Dolorosa.

În grădina Ghetsemani. — Urcând Calvarul. — Cele patrusprezece stațiuni. — Golgota. — Sfântul Mormânt.

„Ce căutați pe cel viu cu
cei morți?“ (Luca XXIV, 5).

I.

O lumină nouă, albă și strălucitoare, învăluia muntele Maslinilor, pe care ne urcasem la răsăritul soarelui, o lumină curată, o ploaie de raze orbitoare, în care se jucă tot curcubeul diamantelor, divinul soare al Orientului, care înmuia în culori de porfir și ametiste frumusețea eternă a primăverilor Iudeei. Este dimineața cea mai frumoasă, ce mi-a trezit cândva visurile mele cele mai îndrăznețe.

Suntem în grădina Ghetsemani. Înflorați, pășim prin minunata grădină pe care ne-o transmit evangheliștii ca locul de predilecție al Mântuitorului, unde se retrăgea pentru odihna nopții, după nesfârșitele și dureroasele discuții din templu, și unde se petrecu marea scenă sentimentală din noaptea de Joi, când biruit de presimțirile triste ale morții, Mântuitorul căzu cu fața la pământ și imploră tatălui să depărteze dela dânsul acel pahar. Este scena care îi fu atribuită, mai târziu, de atotștiutorii lui critici, unui moment de slăbiciune, în locul tainicei corespondențe care se puse, după evangheliști, în acel suprem moment, între El și Tatăl. Un ceas mai târziu, pe piatra aceasta, în dreptul căreia ne aflam acum, aveă să-L deștepte din profunda-i reverie zângănitul de arme al brigadei de poliție a templului, ce veneă călăuzită de necredinciosul Său învățăcel.

II.

Grădina Ghetsemanilor eră și atunci și este și acum singurul loc înflorit în poalele muntelui Maslinilor, alb, pietros și sterp, fără un fir de iarbă, fără o floare afară de maslinii argintii ce-i împăduresc colinele. În jos trece valea Cedronului, în față, Mântuitorul aveă mereu 'nainte-l, priveliștea îndărătniceii și necredincioasei sale Cetăți.

„Aici e locul unde s'a rugat Domnul“, ne observă părintele Savatie, călăuzitorul nostru, indicându-ne piatra mare în dreptul căreia

ne aflăm, — colo pe cele două pietre, veghiau Petre și Ioan, în vreme ce apostolii ceilalți, cuprinși de un somn adânc, ce îndureră și mai mult sufletul de moarte întristat al Domnului, dormiau colo, lângă cei doi maslini!

Genunchii mi se pleacă involuntar în fața altarului ridicat pe locul atât de însemnat în istoria omenirii, sub năvala extraordinar de puternică a amintirilor trezite de cuvintele părintelui.

Un maslin cu trunchiul gros și scorburos din care dădeau ramuri tinere și verzi își aplecă crengile peste altarul din Ghetsemani.

„Maslinul acesta este acelaș sub care s'a rugat Domnul!“ continuă părintele Savatie cu lămuririle și ne spuse că un maslin poate aveă o vieață și de trei mii de ani, căci ramurile i se reînnoesc mereu pe aceeaș tulpină.

Sub acelaș maslin, sub care se rugase în ceasurile sale supreme Mântuitorul! Aci, sub milenarii maslini, sub cedrii, portocalii și piersicii în floare, lângă răzoarele pline de anemonii și mixandre ce îmbălsămau întreaga vale, am stat și am petrecut cu ochii, tot colțișorul, toată piatra, pe care pas de pas, gândeam, — vor fi călcat și picioarele Lui, acelaș fel de flori și acelaș senin împurpurat ce-l vor fi privit atunci și ochii Lui! Și ce fiori adânci de cuviosie îmi încălzeă credințele mele, în clipa aceea, aproape necrezând în realitatea ce mă purtase aci.

„În fundul văiei Iosafatului, pe poarta aceea, poarta lafei, ne arată părintele Savatie, coboră Domnul cu învățăceii, venind din cetate, dela Cina cea de taină, ce avu loc, după tradiție, în casele aristocratului Iosif din Arimateea. Când eșiră dela ospăț, noaptea eră în toiul ei. Ei trecură valea Cedronului, chiar în fața grădinei, singurul loc unde se puteă trece torentul văiei și veniră în grădina Ghetsemani. Aci avu loc arestarea.“

Mi-arunc privirile din vârful colinei, dela poartă, pe valea secată acum și mută, în sus spre cetate. O pace adâncă domnește pe întregul văiei; femei voinice și frumoase în-

văluite în largi haine negre, cu văluri albe, diafane, pășesc alene, cu demnitatea unor împărătese, purtând pe cap, cu ușurință, grele urcioare cu lapte și coșuri încărcate cu merinde. Cum se strecoară așa, sub zidurile Ierusalimului, pare că vedem, aeeva, mironosișele din evanghelie, cetele de femei îndurerate, urmând cu lacrimile lor pe Mântuitorul, până dincolo de mormânt.

O turmă de capre păzite de un copilaș cu

să nu aple mulțimea mare care dormea risipită pretutindeni prin cetate și pe coasta pietroasă, pe care trupa trebuie să o înconjoare. Ea a ieșit pe poarta Sionului de unde nu mai eră departe palatul lui Ana unde cărturarii și fariseii așteptau întruniți pe Prisonier.“

Urmăresc cu ochii potecile pietroase ce urcă spre cetate și par'că deslușesc urmele tristului convoiu, în noaptea răcoroasă, Crist

Ierusalimul.

chip de înger, catări albi împovărați, trec îndemnați de beduini în burnusuri albe, o fecioară arabă, în lungă mantie roșie, cu sălbi de argint, cu părul creș, cu ochi ca diamantele negre, îngenunchiară lângă zidul grădinei, rugându-se la grotă mormântului Sfintei Marii! Totul, într'o tăcere plină de sfințenie și religiositate, o cucernicie pe care o cetești din adâncul privirilor arabilor acestora pioși, până în blândeța animalelor cari și ele au ceva resemnat și dulce întru totul al lor.

„Plutonul de ostași, care arestă pe Mântuitorul — continuă preotul, — apucă pe valea Cedronului, în sus, colo în susul Ierusalimului,

legat cu funii, între sulițele ostașilor, la lumina roșiatică a făcliilor aprinse, strecurându-se tiptil în întunerecul nopții.

Un târșit de sandale și ușoare ciocănituri în piatră se aud din sus, din vârful muntelui, trezindu-mă din reverie. Sunt maicile de pe Ilion, dintr'o mănăstire rusească, ce-și încep lucrul de dimineață, săpând și cărând piatră pentru construcția unui altar nou la Biserica ce poartă Hramul Înălțării, pe locul unde s'a înălțat Mântuitorul la cer.

În față, în mijlocul zidurilor cetății, e poarta de aur, una din cele șapte porți ale Ierusalimului. Albă, de marmură, cu frumoase arcade gotice, pe aici își făcî Mântuitorul in-

trarea triumfală, Dumineca dinaintea patimilor, între strigătele de „Osana“ fiul lui David. Poarta stă mută, înălțată acolo sus, deasupra Văiei Cedronului, cu intrarea zidită deatunci, pentru ca în urma Mântuitorului nici un picior să nu mai calce drumul sămănat cu flori de ceice l-au iubit pe El.

Un dangăt prelung și armonios străbate în ecou valea pustie, plânge tânguitor, stingându-se departe, în preludiile unui cor îngeresc de glasuri femeiești, ce se accentuează din ce în ce, înălțându-se cu putere, în dimineața aceasta liniștită, scânteietoare, caldă și senină. Sunt rugăciunile surorilor ruse dela capela Mormântului sfintei Fecioare. Ca picurii de rouă, ce împospătează caliciul crinilor, cântarea lor îmi pătrunde 'n suflet, simțiri noi îmi vibrează în adânc, îmi freamătă 'n suspine, se adulmecă, se încheagă și 'n plinul unui sentiment covârșitor, ce-mi țintuește ființa întregă, o rugăciune mută, cu vorbe calde, cu lacrimi și tânguiri, plânge îndurerat în mine, cinstind într'un avânt plin de smerenie locul acesta de chinuri și suferințe, patimile Lui, dumnezeiasca-i jertfă într'aceiași primăvară cu mireme de cireși și lăcrămioare înflorite cu cântece de mierle și taine pline de poezie, în care fiecare floare, tot firicelul, grăește vieața și dragostea, tot viermele vrea să trăiască, toată pasărea cântă soarele, numai El a primit moartea!

Glasurile murmurătoare de izvor cristalin ale călugărițelor unduiau catifelate, cu modulări de o dulce tristeță, avântându-se în strigări înlăcrimate de extaz. Un grangur cîrpiă într'un piersic și eu plângeam, fără să simt, lângă unul din maslinii din grădina Ghetsemani, unde Mântuitorul stătuse cufundat în gânduri, acum aproape două mii de ani, reculegându-mă într'o supremă și ne-grăită rugăciune.

Pe muntele Maslinilor, prin mănăstirile și bisericile pline de bogății, căutând pas de pas urmele Lui, ne-a prins după amiazul. Coborîm și trecem pe lângă locul însemnat unde Maica Domnului a privit la martirajul Arhidiaconului mucenic Ștefan, ucis cu pietri, de jidovi.

Acî e poarta sfântului Ștefan. Intrăm în cetate pe ulița Sitti Maryam ce duce spre

Palatul lui Ponțiu Pilat. Imediat în dreapta e o mare și frumoasă biserică, Sfânta Ana, cea mai veche biserică din Palestina, construită în secolul VII de Arabii ortodoxi, pe locul casei lui Ioachim și Ana, părinții sfintei Fecioare. În casa aceasta s'a logodit sfânta Maria cu Iosif și tot aci, în fundul unei cripte, sub biserică s'ar fi găsit mormintele lui Ioachim și Ana. Biserica aparține astăzi fraților misiunii catolice africane, cari au construit lângă ea un ospiciu și un seminar.

În stînga, impunătoare ruini, ziduri înalte și colonne sfărâmate, sunt resturile vechei fortărețe Antonia. Acî a fost palatul și pretoriul lui Irod, apoi a lui Pilat. Astăzi este o cazarmă turcească.

„Locus in quo apprehendit Pilatus Iesus et flagellavit“, scrie mai în sus, pe o poartă, în partea stîngă și în dreapta, „Et Milites plectentes Coronam de Spinis imposuerunt capiti ejus“. (Ioan XXI 2). Înăuntru un monumental palat cu două mari biserici, o mănăstire, un institut și un parc imens. Pe o terasă întîlnim pe superiorul Mănăstirei. E un călugăr franciscan. Totul pe locul acesta aparține franciscanilor.

Un bătrîn cu chip de patriarh. Înveșmântat într'o largă mantie albă, cu lungi mătânii de mărgelile negre, atârdate pe piept, cu o mare cruce, chipul lui senin și bun ne îndeamnă și ne chiamă.

Ne poartă pretutindeni; — aci a fost curtea temniței unde Mântuitorul a fost legat de stâlp și biciuit.

În biserica din dreapta, în altar, e locul însemnat cu o cruce de aur masiv, unde a fost găsit stâlpul, când s'au făcut săpăturile întru căutarea tuturor urmelor Mântuitorului, de împărăteasa Elena, mama lui Constantin cel mare. Stâlpul este închis în altarul de pe Golgota în biserica sfântului mormânt și se lasă vederei numai în sărbătorile Paștelui. În biserica din stînga este locul unde l-au desbrăcat, trăgând sorți pentru hainele Lui, dându-i hlămida roșie, trestia și cununa de spini. O foarte frumoasă frescă arată pe Crist încununat cu spini, cu trestia 'n mâni.

În semi-întunerecul bisericei chipul acesta frumos și blînd, pe care razele soarelui, strecurate prin vitraliul auriu al cupolei, îl în-

cunună strălucitor, par'că trăește, în toată fericirea dureroasă, de care sunt plini ochii aceia blăjini și 'nlăcrimați.

Bătrânul franciscan stă mut, privind în extaz chipul Mântuitorului.

„De aici începe Calvarul lui Crist!“

Cuvintele bătrânului răsună în tăcerea bisericeii, blând, șoptitor și întristat, ca o chemare din alte lumi. O, ce fior de temere, de durere și de nemernicie, m'a sguduit, în clipa aceea. Calvarul acesta, cetit în evangheliile Joilor mari, cântat de poeți și immortalizat de toți marii maestri ai lumii, iată-l aci, în toată simplitatea lui profund grăitoare.

În altar, câteva lespezi, cenușii, roase și poleite de vremuri, încinse într'un brâu de marmură, sunt lespezi vechi rămase din curtea temniței, de atunci. Pe ele ușoare semne, pătrate și zigzaguri. Poate desemnul vreunui țintar, jocul sodaților, ce-și petreceau vremea astfel păzind pe Mântuitor. Par'că văd noaptea aceea și curtea asta mare luminată de focul ce ardeă într'un colț. În jurul lui, soldații răzând barbar, jucau țintarul, unul glumește sălbatec, Petre tresare, ghemuit și el într'un colțișor, la para focului; Fiul Omului, acolo, îndărătul zidului, întemnițat, veghează, vinețit de biciu, un soldat rânjește și-l arată pe Petre. El zâmbește speriat și se lapădă. Coșul trâmbiță triumfător zorii zilei și Petre plânge întristat. Toate acestea le trăesc așa de viu, adâncită în contemplarea lespezilor cu simplul desen, cari au luat proporțiile și culorile unui întreg tablou adevărat, viu și el. O, eternul și strălucitorul adevăr, cu câtă putere se strecură atunci în sufletul meu, cu ce limpezime se așterneă marea taină înaintea ochilor mei și cât de clar mi se

deslușeă în clipa aceea chipul și dumnezeirea Lui!

Aci e prima stațiune a Calvarului, iar jos la treptele cazarmei, de pe fortăreața Antonia, e însemnată a doua stațiune, de unde a pornit Mântuitorul, când i s'a dat crucea în spate.

De aci începe „Via Dolorosa“, o uliță strâmtă, ce urcă în suiș, în dreapta și 'n stânga cu ziduri înalte, palate și ruine dormind acolo de secole, o uliță boltită, cu arcade gotice, negre, afumate, frisate, cu vechi și prețioase sculpturi în piatră și marmură. Imediat pe partea dreaptă, o impozantă biserică, toată în aurituri și marmură, — mănăstirea maicilor din Sion. Deasupra, traversând ulița, din dreptul cupolei, până la zidurile vechi ale unei case de peste drum, un arc de granit, zidit și susținut de pilastri, pe cari flori urcătoare atârnă în ghirlande purpurii. E arcul ce a mai rămas din casa unde eră locuința lui Pilat. De acolo, deasupra arcului acestuia, dintr'un balcon, Pilat a prezentat pe Crist poporului, spunându-le: „Iată omul“ și s'a spălat pe mâni. O placă spune și aci:

„Ad arcum Ecce homo ubi Pontius Pilatus, Cristum Iudais traditit ut cruce figeretur“. Tot de acolo, dela o fereastră, spune tradiția, l-a zărit femeia lui Pilat pe Isus, pe când îl duceau la temniță și noaptea, visându-l, a spus lui Pilat să nu-l osândească. În biserica aceasta sunt ziduri și lespezi, din vechea casă a lui Pilat, păstrându-se și acum, căci biserica s'a zidit în jurul lor, păstrându-se cu sfințenie cea mai mică pietricică din urmele ce s'au găsit.

(Va urmă).

Marilina Bocu.

ROMANUL REVISTEI „LUCEAFĂRUL“

Arhanghelii

de I. Agârbiceanu.

(Urmare.)

Partea a doua.

I.

Dăm câteva dintre scrisorile schimbate între Vasile și Elenuța:

Gureni, Septemvrie.

„Dragă Elenuță!

Iată-mă în mijlocul copiilor, în ciripitul și larma alor șasezeci de copii dela șase până la doisprezece ani! Veselia lor, departe de-a mă enervă mă farmecă, îmi umezește ochii de bucurie, îmi alungă norii de tristeță cari, uneori, cearcă să se apropie de mine. Sunt clipe în cari îmi pare rău că nu m'am făcut dascăl: îmi pare că trebuie să fie cea mai mare fericire să trăești o vieață întreagă în mijlocul acestor oameni pitici, cari furnică îndată ce sună clopoșelul, — ca niște furnici scormonite din mușuroiu, — cari râd cu lacrimi, răsturnându-și căpșoarele pe spate, cari mă privesc cu ochii lor așa de sinceri și de prietinoși. Nevinovăția lor mă atrage și mă subjugă, și chiar micile lor păcate mă fac să zâmbesc în mine. Cât e de deosebită lumea lor de lumea oamenilor plini de patimi! Imi pare chiar că deasupra acestor căpșoare neastâmpărate plutește mereu un suflu dulce, nevăzut, niște adieri ca din aripi de îngeri.

Dacă încep să mă împac cu tot ce-a fost, dacă despărțirea începe să-mi pară mai ușoară, meritul de căpetenie e al copilașilor acestora pe cari nu mă pot mâniă niciodată. Da, ai toată dreptatea, epistola întâie pe care ți-am scris-o a fost prea scurtă și plină de tristeță. Vai, sunt clipe când ne simțim așa de nemângăiați, când nu mai vedem nici o rază de lumină fulgerând prin viitorul întunecat. Sunt clipele marilor deprimări cari izvorăsc totdeauna din durerile cele adânci. Și eu, când ți-am scris, îndată după sosire, eram stăpânit de o astfel de deprimare. Drumul pân' aici, Gureni, școala, oamenii — totul în sfârșit îmi făceau senzația unor arătări greoaie dintr'un vis tulbure. Mă simțiam așa de singur, așa de părăsit. Aveam convingerea adâncă, nespus de dureroasă, că nu te voi mai vedea niciodată. Imi ziceam: domnișoara Elenuța curând-curând o să mă uite, o să se mărite după altul și pentru mine n'o să rămână decât o pustietate fără de margini.

E adevărat că în astfel de clipe, când sufletul nostru e bolnav cu siguranță, n'ar trebui să luăm condeiul în mână. Nu putem scrie atunci decât cuvinte negre, ucigătoare, o rază de lumină n'avem de unde le împrumută. Dar eu am fost așa de slab, încât am cutezat să-ți trimit acelea câteva șire, de cari acum, și totdeauna o să-mi pară foarte rău. Rog să mă ierți, și să te gândești că ți s'a dat astfel prilejul să cunoști și o parte de umbră din ființa mea. Căci oricât mă gândesc acum de-a fost cu puțință ca eu să-ți scriu șirele aceleaperate, și oricât îmi zic că n'am fost eu, simțesc că mă înșel. După cum purtăm în sufletele noastre simțeminte înalte, eroice, tot astfel se ascund destui lași în fiecare din noi.

Nu ți-am scris nimic despre Gureni și despre oamenii de-aici. Satul e frumos, cu case de piatră după stilul săsesc — satul vecin e săsesc — oamenii sunt țărani cu stare bună, dar cu prea puțin dor de carte. Ceeace trebuie să-ți descopăr mai întâi e că mie, după cât bag de seamă, mi s'a pus o cursă, fiind trimis în Gureni. Și iată de ce. Ca în orice sat și în Gureni este un preot; dar preotul de-aici a fost coleg de școală cu tata; asta încă n'ar fi nimic, dar preotul are o fată mare, Laura, și aici mi se pare că e cursa ce mi s'a pus. Înainte de toate trebuie să știi că profesorul Marin care ține foarte mult la mine, ține, poate și mai mult la tata, și cred că mi-a ales satul acesta după ce s'a înțeles mai întâi cu tata.

Părerea aceasta mi-am câștigat-o și din veselia tatei când am plecat în Gureni, și din însuflețirea cu care m'a primit părintele Pop din Gureni. M'a invitat, mi-a poruncit aproape să locuiesc la dânsul: are în curtea parohială, separată de casă, o mică odaie ce-i servește de cancelarie. S'a mâniat în toată legea când a văzut hotărîrea mea neștrămutată de-a locui la școală. Dar n'am putut scăpa să nu iau prânzul la dumnealui. De altfel nici nu aș fi aflat pe cineva să-mi poată da un prânz regulat, țărani nu-și iau un obligământ atât de greu.

„Mi-ar părea foarte rău să flămânzești în Gureni“, îmi zise supărat părintele, că nu m'am învoit să și locuiesc la dânsul.

Domnișoara Laura e o fetiță de vreo opt-sprezece ani, mijlocie, plinuță, foarte veselă

și plină de sănătate. La temperament seamănă mult cu soru-mea Mărioara, și pentru aceea din zilele celea dintâi a început să-mi fie simpatică. Ea nici nu vrea să știe de gândurile ce pare că le nutrește tatăl său, nu umblă să-mi placă, se ține mereu de prostii, chiar când o urmărește privirea severă a părinților. Ea e foarte veselă că în sfârșit este un tânăr în Gureni, adecă eu, cu care să poată vorbi, să-și poată petrece. Dar te asigur că din nimic n'am băgat de seamă să-i fiu simpatic. De altfel chiar în cazul când și părinții și fata ar începe deodată un atac comun asupra mea, simțesc, sunt sigur, că n'ar ajunge la nimic.

Vieța, sufletul meu e așa de plin de tine, scumpă Elenuță, încât mereu mă încercă o spaimă adâncă: să nu te pierd! Iar dacă nu e nici o primejdie pentru mine nici pentru tine, pentru ce nu aș face zile plăcute și domnișoarei Laura? Eu știu că nu ești nici invidioasă nici nu poți fi geloasă și știi ca și mine că, între doi tineri pot fi și alte relații decât cele de dragoste. Vezi, mie mi-ar părea că aș păcătuî, dacă aș trăi cu totul retras de familia preotului Pop, dacă nu le-aș procura mulțumirile cari le așteaptă dela mine. Eu am o mare comoară în suflet, dragostea ta o am, scumpă Elenuță, dar — cred că m'aș asemăna cu avarul ce-și ascunde comoara în pământ lăsând pe cei din jurul său în mizerie, dacă aș stă cu ziua de cap în singurătate și mi-aș gustă în tihnă fericirea. Cred că Dumnezeu nu ne lasă fericiți ca să devenim egoiști, ci ca lumina din noi să arunce câte-o rază și celor din jurul nostru. Din aceasta nu cred să pierdem nimic, dimpotrivă comoara noastră capătă fețe tot mai strălucitoare. Apoi îmi pare că domnișoara Laura e însași cu sufletul plin de fericire, și nu decând am venit eu aici, ci de mai înainte. E fericirea curată pe care o naște însași tinereța, sănătatea, și venirea mea aici n'a făcut decât să-i dea prilej domnișoarei Laura să-și arete undele de lumină și culoare ce-i inundează sufletul tânăr.

E blondină, are ochi albaștri, foarte buni, și o mânie pe preoteasa cel puțin de-o sută de ori pe zi. Eu văd bine că părinții se mânie numai la părere, și că în sufletele lor se bucură, se simt mângăiați că, în casa lor, poate trăi atâta veselie.

Oricât ar fi de atrăgătoare domnișoara Laura, vai, e atât de departe de tine, scumpă Elenuță. Eu aș fi simpatizat oricând cu Laura asta, dar, chiar de nu te-aș fi cunoscut niciodată pe tine, nu m'aș fi putut îndrăgosti în ea. Sărmana! Nu e nimic în ea din aceea uimire tainică ce se desprinde și dintr'un surâs, dintr'un gest al tău, și care îmi sguduie ființa

până 'n adâncuri și mă face să caut la tine, să mă gândesc la tine cu adorare, să mă simt robul tău! În Laura este mult din tot ceea ce poate face să bată o inimă omenească, dar nimic din ceea ce ingenunche o inimă. Ori poate, e numai pentru mine așa, și o acuz prea greu pe biata fată.

De multeori mi-e ciudă pe mine că nu pot fi mai vesel când sunt cu Laura. Sunt unele zile când mi-e silă de orice vorbă. Amintirea ta mă stăpânește cu atâta putere încât mă face rău, cred că chiar nesuferit; îmi pare atunci că nu-mi mai pasă de nimic în lume numai de tine. Sunt clipe când nu mi-ar părea rău să piară lumea întreagă numai noi doi să rămânem. Pentru micimea asta de suflet, pe care în ceasurile de trezire nu o aprob de fel, am o singură scuză, scumpă Elenuță, că te iubesc așa de mult, așa de adânc, încât am suferințe pe cari nu le-am cunoscut niciodată, cari îmi par că-s dintr'altă lume și mă depărtează și pe mine dela pământ și regiuni sure și înghețate.

Mă gândesc de multeori că oare pentru ce e iubirea un simțământ așa de dureros în fond? Căci iată cu închipuirea te văd mereu, tainică și dulce, care mă atragi cu o putere căreia nu mă pot împotrivi. Zâmbesc și râd, unde de lumină îmi umplu ființa, eradiază din mine nurași de străluciri cari simț cum îmi încălzesc, cum îmi sărută ușor obrații, ochii, decâteori îți văd chipul tău scump. Imi pare că lumea întreagă e a mea, în astfel de clipe. Dar e deajuns să mă gândesc că chiar tu însași ești a mea, nu numai ochii, obrații tăi, — și mă simt înfiorat de-o durere adâncă.

Iartă-mă că-ți spun un gând ce-mi fulgeră uneori întunecat: să fie întristarea mea o presimțire? Să se poată oare ca viitorul să se întunece, și tu să nu fii a mea? Presimțirea aceasta să mă tulbure? Oare, într'adevăr, nu s'ar putea ca tu să te pleci cândva în fața poruncilor ce nesmintit îți vor veni dela părinții tăi? Nu e cu puțință, oare, să-ți zici odată: Il iubesc pe tânărul acela, dar ce să fac? Doamne, ce să fac? Și plângând cu hohote să te supui hotărîrii părinților?

Vai, e înfiorător să mă și gândesc la asta! Și nici nu vreau să mă gândesc, ci mai bucuroș voi să cred că iubirea, în esența ei, e un simțământ dureros. Și știi, scumpă Elenuță, cum îmi explic? Cred că inima noastră e prea puțin încăpătoare decât să poată cuprinde un simțământ așa de mare, așa de adânc, cum e iubirea. Iubirea par'că nici nu e o simțire, se pare că-i însaș vieța noastră, scoasă din cadrele materiei, liberată de tot ceea ce-i greu, ce-i trecător în noi. Nu este

nimic muritor în ea, și în chipul acesta cred c'a zis sfântul Pavel că, din tot ce poate avea omul în lumea asta, duce cu sine dincolo de moarte numai „credința, nădejdea și dragostea, iar dintre acestea mai mare este dragostea“.

Aștept cu nerăbdare să-mi scrii ce mai faci? Te mai gândești la mine? Domnișoara Laura chiar acum trece pe dinaintea școlii și din drum cearcă să se uite prin geam să vadă de-acasă? O să ies îndată să-i țin de urît, deși știu că azi voi putea-o distra foarte cu greu! Mi-e prea plin sufletul de tine, scumpă Elenuță, și abia aștept să-mi scrii. Oricât aș începe de vesel o scrisoare, nu pot să-mi opresc simțemintele de durere, cari izvorăsc din necunoscut și mi se tot îmbulzesc la inimă. Mă mângâi însă cu gândul că odată fericirea mea va fi asigurată, că nu mă voi mai teme că te pierd și atunci... va fi mereu lumină în sufletul meu, în jurul meu! Nu-i așa, scumpă Elenuță? Mi se încep îndată ceasurile de curs. Copilașii vin gălăgioși. Știi pentru ce mi așa de drag de ei? Imi pare că, odată cu mine și tu îi privești pe școlarii mei, și le trimiți mângâieri, ca o zină proiectoare.

Nu mă lăsa să aștept mult!

Al tău
Vasile“.

Văleni, Noemvrie.

„Dragă Vasile!

Azi înainte de amiază s'a dus și Ghiță! Când m'am văzut singură m'a cuprins o spaimă cumplită, și în scrisoarea ce-ți trimit acum, îmi caut un razim puternic care să mă sprijinească în adâncă mea suferință. Cât de fericiți sunteți voi bărbații, ce bogăție nemărginită aveți în libertatea voastră! Vieța vă deschide nenumărate cărări, un geamantan în mână, și puteți merge pe drumul care voiiți. Ori în ce parte a lumii aflați un petec de pământ care să vă primească cu bucurie. Chiar dacă vi se pun piedeci în cale, le puteți învinge dacă sunteți oameni adevărați; vă puteți depărta așa de ușor de ceea ce vă este nesuferit, vă știți află situații noi cari să vă mângâie pentru cele pierdute, sunteți paseri ce sburați ciripind din loc în loc, și ori unde puteți trăi.

Vai nouă, femeilor, cari nu avem aripi ca și voi, cari suntem silite să rămânem în aceeaș casă în care a fost lumină, deși acum e întunecată și pustie, lângă acelaș strat de flori, cari ne-au îmbătat odată cu miremele lor, deși acum florile sunt veștede, cari trebuie să ne proptim să nu cădem în prăpastie, deși nici un fulger de lumină nu ne mai

arată de ce să ne prindem cu mâna! Noi nu putem lua toiagul pribegiei și să pornim în lume, pentru că nici nu suntem pregătite pentru asta, nici lumea nu ne primește decât pe un preț care ar însemna pentru noi mai mult decât moartea.

Din toate scrisorile tale de pân' acum înțeleg prea bine că voi bărbații nu suferiți așa de adânc ca noi, chiar pentru faptul că vă puteți depărta de locul nenorocirilor, că puteți trăi în mijlocul altor ființe. Vai, nu-ți pot spune cât l-am pismuit pe Ghiță pentru că a putut să plece! Pentru că trebuie să știi, dragă Vasile, că văd în jurul meu un uriaș cimiter. Părinții, surorile, oamenii din Văleni, îmi par năluci ce-au ieșit din morminte la plimbare! Numai scriindu-ți necontenit, în fiecare zi, cred că voi putea să înving spaima asta cumplită. Te pismuesc și pe tine pentru fericirea de-a avea lângă tine pe familia preotului din Gureni. Vezi, până azi m'am bucurat că ți-ai aflat o prietină în domnișoara Laura, îmi ziceam: are să-i facă zilele mai vesele! Aveam, vezi că, și eu pe Ghiță! Tu nu știi ce prieten neprețuit e iubitul meu frate! Lângă el puteam să rabd situația care acum îmi pare nesuferită. Lângă el nu luam în seamă privirile de batjocură ale surorilor mele, mă făceam că nu aud alușiile răutăcioase ale tatei. Vai, oricât mi-ar fi de greu să mă plâng de cei mai aproape ai mei, simt că nu pot face altfel. Nu-i pot pricepe pentru ce se poartă cu atâta dispreț față de mine, ca și când nici n'aș fi din familie, ci o biată fată pe care o țin din milă la casa lor. Nu pot înțelege disconsiderarea aceasta din simplul fapt că judec și simțesc altfel decât ei! În urmă fiecare om, și cel mai din urmă cerșitor, are dreptul să-și aibă părerile lui, să vadă cum voește vieța. Mie singură să-mi fie luat acest drept? Și, dacă nu se pot împacă cu felul meu de gândire, ar trebui cel puțin să se stăpânească, să nu-mi deie în fiecare clipă să înțeleg ce cred despre mine. Vai, cum aș fi trecut cu vederea toate răutățile lor dacă ar fi rămas Ghiță lângă mine! Ce putere neașteptată îmi vărsă în suflet când îmi zicea:

„Invingerea o să fie a noastră Elenuțo; nu-ți pierde curajul, Vasile e un om foarte cumsecade, iar părinților sperăm să li se mai schimbe vederile. O să treacă o iarnă albă, o să vie o primăvară înflorită, și pe urmă...“

Cine-mi va mai vorbi astfel de-aici încolo? Eu singură; eu și numai eu; și pe urmă voi începe să mă îndoiesc despre tot viitorul... E cu totul altceva, dragă Vasile, să te asigure despre un lucru un om care ține la tine cu sinceritate. Nu mă îndoiesc că tu vei lua locul

lui Ghiță, că chiar el nu va încetă de-a mă incurajă! Inșă lângă mine nu va fi nime, nime!

Ba da, iubite, vei fi tu; tu nu mă vei mai părăsi din clipa asta niciodată. Iată inima-mi poruncește să te 'nchid în ea pentru totdeauna și pentru toate clipele acestui totdeauna! Da, mă voiu gândi mereu la tine; îmi voiu aminti tot ce mi-ai vorbit, tot ce mi-ai spus! Voiu închide ochii și voiu vedeă zâmbetele tale, mă voiu adânci în ochii tăi, voiu recetî mereu scrisorile tale, și-mi vei fi aproape, tu, dragule!

Vezi, am făcut chiar acum o încercare, am închis o clipă ochii și te-am văzut! da, te-am văzut lângă mine, și inima îmi bate și acum cu putere. — Iată nu mai sunt tristă! Nu mai văd nimic rău în lume, nu mai am nici o suferință. Cât e de bine Doamne, să ai pe cineva în lume, la care să te gândești cu drag! Simt că acesta e adevărul nostru razim în viață.

Intr'una din scrisorile tale trecute mă întrebai dacă n'ar fi cu puțință ca în urmă sdrobită de îndemnurile părinților, plângând cu hohote să mă supun hotărîrii lor? Cred că e răspuns destul în epistola mea de pân' aici.

Mă întrebi apoi, într'altă epistolă, dacă nu s'ar putea ca, întâlnind un tânăr mai frumos, mai cult, mai bogat decât tine, nu s'ar putea să... te uii! Intrebarea aceasta cred că mi-ai pus-o numai în glumă, dar și așa a fost pentru mine o adâncă ofensă. Da, iubite, cu mine să nu glumești pe tema asta. Aici nu înțeleg nici o glumă.

Tu m'ai fi putut face să bănuiesc ceva în cece-mi scrii mereu despre d-șoara Laura, dar eu, te-ai putut convinge, n'am făcut nici o aluzie la credința ta, pentrucă nu pot face așa ceva. Increderea mea în tine e așa de mare, încât uneori am senzația că e o suliță implantată în inima mea, mă doare și e neliniștită. E adevărat ce ți-am scris: când n'aș mai crede în tine n'aș mai crede în nimic! Aștept să mă cinstești și tu tot astfel, deși eu nu-s vrednică de atâta cinste. Dar dacă îmi vei da cu ceva mai mult decât merit, nu uită că-mi mărești fericirea și de-aici încolo eu sunt avizată numai la lumina și căldura ce-mi vor aduce scrisorile tale. Începe să mă neliniștească ceva: surorile încep să pândească scrisorile, și cari îmi vin dela tine și cari le trimit eu; pân' acum însă nu știu nimic, cred însă că le-ar plăcea foarte mult să știe ce-mi scrii și ce-ți răspund. Peste patru zile să-ți am răspunsul dragă Vasile, și-acum adio.

Elenuță.

Văleni, Ianuarie.

„Scumpă Elenuță!

Mă bucur foarte mult că te-ai hotărît în urmă să te bucuri și tu de iarna asta delicioasă. Imi scrii că patinezi, că te sâniezi pe drumurile albe, pline cu dungi viorii. Imi descrii cu atâta farmec Vălenii în timpul iernii încât mă faci într'adevăr nenorocit că nu-s și eu acolo să văd „enormele morminte de uriași îmbrăcate în nevinovăție“, să te văd mai ales pe tine trecând în sborul săniuței, în picuratul dulce de zurgălae. Nici nu-mi pot închipui că ți-ar ședeă undeva mai bine decât într'o astfel de săniuță, dusă 'n sbor de doi cai albi ca și zăpada. Vezi și te bucură cât mai intensiv de tot ce-ți oferă frumos iarna asta care a îmbrăcat un cojoc așa de gros, și frigul totuș abiă se simțește!

Imi scrii că surorile s'au dus la doctorul Vraciu și că ești în sfârșit singură acasă. Eu chiar în vremea asta am făcut noui cunoștință; închipue-ți că teatrul de care ți-am scris l-am și jucat la Bobotează și ne-a reușit. Da, nu mă laud, ne-a lăudat publicul străin care s'a grăbit din satele vecine să ne asculte și să ne felicite! Nu sunt de fel vanitos când îți scriu că eu m'am achitat mai mulțumitor de rolul meu, și am avut un rol destul de greu, te-asigur, în jurul meu s'au învățat toți ceilalți, mai ales sârmana Laura, care a avut nenorocirea să fie soția țaranului bețiv. Am purtat costum de țaran, am avut mustațe mari și sure, dintr'o jumătat' de fuior aproape, am supt, toată vremea din sticlă și din lulea. Să fi văzut ce fețe făcură cinstiții țărani cari m'au auzit de-atâteaori cântând în biserică! La 'nceput se scandalizară aproape, apoi, băgând de seamă că-i numai o glumă, au început să râdă de se cutremurau ferestrele și, pe scenă, eram siliți să facem un restimp gesturi numai, căci înzadar am fi vorbit.

Un moș bătrân văzând că nu mă satur nici cu sticla a cincea de rachiu strigă din răsuputeri:

„Glumă neglumă, dar nu mai bea că s'aprinde rachia în dumneata!“

Dar altul de lângă el îl îmboldi și-i zise:

„Lasă-l, moșule, că dupăce se 'mbată o să ne cânte una de lume“.

O femeie bătrână în cojociță, aprinsă de căldura sălii și de plăcere, strigă cât o luă gura, când mă aplecai să sărut pe Laura.

„Ptii, ucigă-te crucea popă!“

Se 'nțelege că am avut un succes splendid. Mulți dintre țărani, dupăce îmi schimbai costumul, se uitau la mine cu părere de rău, iar pătura cultă care alergase în Gureni, îmi aduceă laudele celea mai mari.

„Unde s'ascunde artistul!“

— Ce mai dicție frate, ce mai gesticulare!“

Dintre toți mai încântat eră tatăl Laurei, părintele Pop, care de bucurie eră cât pe-aci să mă sărute.

În ajunul botezului am umblat cu crucea, cu părintele. Mare sat și destulă sdroabă; mai ales îmbierea cu mâncare și băutură în fiecare casă ne opăci foarte mult, iar pe diacul Gliguț îl puse în păcelul unui român, căci se 'mbătase tun, de 'n loc să pornească spre ușe apucă spre fereastră. În schimb știu că am cântat la „In Iordane“, de-o să mă pomenească oamenii! Nu că mă laud dar îi auziam pe ei zicând:

„Doamne, ce mai glas!

— Doamne, ce mai popă!

— Strașnic ginere o să aibă popa nost!“

Da, scumpă Elenuță, și exclamarea asta din urmă am auzit-o dela destui. Trebuie să știi că mi-a eșit vestea asta în Gureni. Cum, nu știu, poate unde prânzesc la părintele și astfel îi calc pragul în fiecare zi, poate unde mă văd adeseori plimbându-mă cu Laura, care e tot așa de veselă ca și în ziua cea dintâiu în care am văzut-o. Poate iar ca părintele Pop să fi făcut vreo aluzie.

Dumnealui ține corespondență cu tata; despre asta m'am putut convinge chiar zilele acestea. Mi-a trimis tata o epistolă în care se arată foarte mulțumit cu mine, și-mi da să înțeleg că pe toamna viitoare ar fi bine să-mi văd de-o parohie.

Ce mai fac eu? Mă gândesc necontentit la tine și, cum vezi, în fiecare zi îți trimit o epistolă. Îmi pare foarte bine c'ați căpătat oficiu postal la voi, eră și vremea. Și-mi pare și mai bine că ți-a promis oficialul să nu dee nimănu scrișorile ce-ți vin, decât ție în mână. Nu mi-ar fi plăcut să cadă în mâna vr'unui străin o epistolă ce-ți trimit.

Ce mai fac? Tot gândindu-mă la tine, cu soarele primăverii în suflet, mă bat cu bulgări de omăt ca micii mei elevi, și-mi zic de neumărateori: așa e de albă și curată Elenuța mea ca spuma asta de zăpadă pe care o strâng în mână. Azi am primit a zecea epistolă dela Ghiță. Îmi însemn data cu sfințenie, fiindcă e un adevărat eveniment pentru mine. Îmi pare, din ce-mi scrie, că seamănă tot mai mult cu tine. Apoi el totdeauna aduce speranțe noi. Știi ce-mi spune astăzi? Că după părerea lui cel mult într'un an și jumătate nu va mai fi nici o piedecă la căsătoria noastră. Știe ceva? I-a scris domnul Rodean? Ah! Dumnezeule, un an și jumătate ar fi o veșnicie, însă dacă aș aveă deplina siguranță că fericirea asta în urmă totuș se va întrupă, aș fi gata să aștept bucuros și zece ani. Nu cumva știi și tu, dragă Elenuță, și nu vrei să-mi spui? Dacă știi, aș așteptă dela tine să mi le comunică și mie, și încă... telegrafice!

Cel care veșnic te adoră

Vasile.“

Văleni, April.

„Dragă Vasile!

După cum ți-am scris, surorile mi s'au întors acasă de prin jumătatea lui Martie. Ce puțin putem ști mai înainte din tot ce ne ascunde viitorul! Ele nu-s mai mult rele cu mine, după cum credeam că vor fi de 'ndată ce vor trece câteva zile. Nu se mai interesează de mine, nu mai mă urmăresc; de pe partea lor îți pot scrie epistolele în aceeaș cameră cu ele. Sunt foarte agitate, dragă Vasile, și mi se pare că în anul acesta au să se mărite.

De altfel în convingerea aceasta mă întărește și faptul că tata a cumpărat în oraș, în piață, patru case vechi, pe cari numai decât au pus oameni să le dărâme, și acum de două săptămâni zeci de oameni s'au apucat de lucru; se sapă fundamente, se cară piatră și cărămidă. Am fost ieri și eu și am văzut că se croesc două case cari încă nu se știe ce ar fi: locuințe ori prăvălii? Cei mai mulți spun că vor fi prăvălii în parter, iar în etaj vor fi camere de închiriat. Unii vorbesc chiar de un hotel.

Tata, de pe la sfârșitul lui Martie e mai mult pe drumuri decât acasă, și mai mult în oraș decât pe drumuri. Supraveghează de aproape clădirile, despre cari se zice că vor costă mai multe zeci de mii. Ca de obicei tata nu ne spune nimic înainte din cece se ține de viitorul familiei, al copiilor. Dar chiar faptul acesta mă face să bănuiesc că cele două clădiri ce s'au început sunt destinate a fi locuințele Eugeniei și a Octaviei și a bărbaților lor. Ele merg adeseori să privească lucrările și zâmbesc fericite; cred că bănuiesc acelaș lucru ca și mine. Din graba tatii, din agitația ce stăpânește mereu între surori, din comănde ce se fac mereu la deosebite case de negoț, din cataloagele de prețuri cu mobilă, cu albituri, cari sosesc în fiecare zi cu posta, cred că nu mă înșel dacă am convingerea că, poate în vara ce vine încă, surorile mele se vor căsători.

Gândul acesta mă umple de bucurie; de altfel le sunt de-acum mulțumitoare că nu se mai interesează de mine. Eu, din parte-mi, le doresc din toată inima să fie fericite, și cred că vor și fi cu temperamentul ce-l au.

Cum am zis, tata e foarte rar acasă. Se întâmplă să nu vină nici noaptea din oraș, ba spunându-ți adevărul în săptămâna asta numai două nopți a dormit acasă, și azi e Sâmbătă. Dumnealui are mereu de lucru în oraș cu supraveghierea caselor ce se zidesc, se vede că are mult năcaz, căci de multeori când se 'ntoarce e foarte nervos și atunci fițăie toți în casă și în curte de frica lui. Mie nu mi-e frică, pe mine de altfel par'că nici nu mă vede. Dar am băgat de seamă o îngrijorare deosebită pe fața mamei. Ea e foarte rar veselă de o seamă de vreme.

Eu de altfel mă simt acum fericită și-mi pare chiar că trece prea repede vremea; de când s'a desprindăvărât te simt tot mai aproape. Peste-o săptămână o să-mi aduc aminte că acum e anul și-am aprins luminița. O aniversare. Adio.

Elenuța.

Văleni, Iunie.

„Dragă Vasile!

Azi dimineață ne-am trezit într'o larmă neobișnuit de mare. Tata sfădeă în curte slugile, se auzia cum le dădea pălmi, pătrundeau până la noi vâcărelele oamenilor. Târziu s'a făcut liniște, dar pe puțină vreme. Larma începû din nou, acum nu în curte, ci sus într'o cameră. Îi auziam pe tata cum strigă. Niciodată nu l-am auzit răcnind așa de cumplit. Priveam toate trele una la alta speriate și nu știam ce să credem. Afară de vocea tatii nu se auzia nimic. Dar eram încredințate că sfădește pe cineva. Deodată auzim un plâns înădușit, apoi tot mai mare. Tustrele am înghețat de spaimă. Mama plângea. Am sărit repede din pat, ne-am îmbrăcat, dar când am ieșit în coridor mama se coborise în curte, intrase în bucătărie, iar tata văzându-ne ne zise cu o asprime neobișnuită:

„Ce, v'ați și sculat?”

Am alergat tustrele înapoi în camera noastră. Tata pareă mai mult supărat decât mânios.

Am aflat apoi că tata venise numai în zori dela oraș, n'a aflat ordine în curte și pentru asta s'a supărat pe slugi; mama ar fi ținut partea slugilor și de-aici neînțelegerea între ei.

Așa mi-a spus Octavia, care toate vrea să le știe. Mie însă, după ce m'am gândit mai bine, mi se pare că nu acesta e adevărul, ci neînțelegerea s'a ivit din faptul că tata pe-trece tot mai rar acasă noptile și că ar fi căzut în patima jocului de cărți! Da, iubite Vasile, mi se pare că acesta e adevărul! De mult m'am tot întrebat, că pentru ce merge la oraș și notarul Popescu aproape de câte ori se duce tata? La poarta primăriei trăsura tatii se oprește de obicei și-l ia și pe notarul Popescu. Asta se urmează așa de vr'o două luni acum.

Dar se poate să aibă și năcazuri cu lucrătorii la casele cele două. Sunt aproape gata, să vezi că sunt adevărate palate. Stau oamenii în loc și le admiră. Nu mai au pereche în tot orașul. În parter sunt împărțiri cari se potrivesc de minune pentru prăvălii. Ferestrii mari, adevărate galantare vor trebui aici. Mulți susțin și acum că tata va închiria parterele pentru prăvălii. Nu știu ce să mai cred nici eu. Gânduri mari trebuie că are cu casele acestea, altfel nu l-ar captivă atât de mult.

... În sfârșit mi-am aflat și eu omul cu care să te năcăjesc. Dacă tu nu-mi poți scrie o

epistolă fără să-mi pomenești de domnișoara Laura, în urmă am și eu pe domnul Paul Marino. Da, iubite, nu râde, pe domnul Paul Marino care s'a pripășit de câteva zile în oraș, fără să știe cineva cu siguranță de unde-i și cine-i? Totuși cei mai mulți spun c'ar fi reprezentantul unor mari societăți străine, care ar avea de gând să cumpere băi de aur în părțile acestea. Că-i putred de avut el însuși, nu se mai îndoeste nimenea! Zadarnic zici dumneata: puțin îmi pasă! Îți va păsa îndată ce-ți voi spune că, nu mai departe decât alaltăieri, am fost și eu la oraș, m'a văzut, și cât am stat în stradă nu și-a mai luat ochii dela mine. S'a interesat că cine sunt, și numai decât a început să vorbească foarte bucuros cu tata, el, Paul Marino, care până acuma n'a învrednicit de cinstea aceasta pe nici un orașan!

Da, iubite domnule cleric! Poștește numai și mi-te laudă mereu cu domnișoara cea blondină, cea cu ochii albaștri! O să-ți descriu atunci, într'o viitoare epistolă, și eu pe domnul Marino, despre care s'ar spune c'ar fi italian! Înțelegi? Italian! Și atâta și-ar putea ajunge ca să nu-mi tot lauzi pe Laura aceea!

O să văd dacă vei țineă porunca mea.

Elenuța.

Văleni, 2 Iulie.

„Dragă Vasile!

Scrisoarea ta din urmă m'ar fi făcut să disperez dacă nu-i alăturai biletul ce-ți trimisese profesorul Marin. Într'adevăr, oricât de nemărginită încredere am în tine, n'am putut crede, până ce n'am cetit și sirele domnului Marin, că tu nu bați în retragere. Vai, cu cât dor am așteptat vacanța asta! Îmi pareă că raiul are să se coboare pe pământ. Tremuram de fericire la gândul revederii! Dar acum ce să fac? Să blastăm pe bătrânul tău profesor și pe binevoitorul tău?

Așa dar tu vei copia în cursul vacanței lucrarea cea nouă a profesorului Marin! Totuși, domnul ăsta ar fi putut află și alt tânăr în locul tău. „Nu pot încredința cu conștiința liniștită pe nime altul să-mi copieze decât pe tine, frate Murășene!” Recitesc mereu șirul acesta și simt că nu mă pot mânia pe bătrânul acesta! Totuși te voi revedeă; două zile mi-ai promis că stai în Văleni. O Doamne, cât e de bine să trăești! Peste-o săptămână te-aștept, să știi, te-aștept cu... Nu-ți spun cu ce te aștept! Las să te gândești și tu!

A ta

Elenuța.

P. S. Casele sunt gata, ferestri, uși, totul e la loc. Tata a privit mult astăzi într'un jurnal de mobile. Cred că Eugenia și Octavia

vor fi în curând mirese. Asta o cred și din faptul că la noi în casă nu mai e nimic în ordine. Se pare că se pregătește o răscoală generală. Însă poți veni liniștit în Văleni, răscoala asta acum odată nu e îndreptată nici împotriva mea nici a ta!

Văleni, 25 Septembrie.

„Dragă Vasile!

Abia ieri a fost cununia Eugeniei și a Octaviei. S'a amânat terminul dela Sfânta Mărie, după cum îți comunicasem mai întâi, pentru că furnisorii mobilnelor au întârziat. Surorile mele au vrut să se mute de-auna în casele cele nouă. Îmi vuește și acum capul, nici nu mi-e cu putință să-ți descriu ce-a fost de câteva zile în casa noastră, ca mai pe urmă ieri să-mi pară că nu mi se va mai limpezi capul niciodată. Atâta lume, atâta mâncare ș'atâta beaură!

Toată lumea a rămas înlemnită când a înțeles pe seama cui a clădit tata casele acelea, cu adevărat frumoase! Mulți vor fi pismuit și vor pismui încă pe cumnații mei! Să vezi, în parter sunt aranjate birourile celor doi advocați, în etaj locuințele lor. E o frumusețe întreg aranjamentul, un lux cum rar se vede. Tata va fi cheltuit, cred, o avere întreagă numai cu aranjarea celor două locuințe.

Nu-ți poți închipui câți au încercat să mă... vâneze și pe mine la nunta asta! N'a fost tânăr care să nu fi fost gata a-mi cere numai decât mâna. Vorbele galante roiau în jurul meu. N'am avut vreme nici să mă mâniu, nici să râd cel puțin, nu mai știam unde mi-e capul de atâtea ordine și lucruri câte aveam de făcut. În urmă tot a trebuit să vedem și eu și mama că nu putem ținea rânduiala cum o fixaserăm înainte, și încurcala obișnuită la ospete a trebuit să urmeze și aici.

Dar bine c'am trecut și peste asta. Să mă crezi: mama pare și mai mulțumită decât mine. Mi se pare ea a zorit mereu pe tata

să se facă repede cununile acestea. Nu știu, s'a săturat de atâtea vecinică agitare, de atâtea pregătiri și-și doriă un strop de liniște, ori doară voiă să-i taie tatii prilejul de-a merge așa de des la oraș. Destul că azi mama îmi pare mai tânără cu zece ani. Săraca, în urmă, pe lângă tot belșugul, se vede că o mamă are destulă zdroabă cu copiii în viață.

Așa dar ești din nou în Gureni! Bagă de seamă să nu mai joci pe scenă cu domnișoara Laura și să nu te mai apleci s'o săruți: o să-l scot numai decât din sac pe domnul Paul Marino! Ești curios să știi dacă a fost la ospăț? N'a fost, e un personaj prea ilustru, parecă. De altfel trăiește retras, numai de mine se interesează mereu. Fără glumă, se interesează!

Ceeace m'a întristat mai mult ieri a fost faptul că Ghiță ne-a telegrafiat că nu poate veni: în ultimul moment a fost cerut de urgență la o linie ferată pe care o rupseseră apele. Cât aș fi fost de fericită să-l văd! Mi-ar fi părut c'ar fi lângă mine și o bună parte din dumneata!

Mă întrebi dacă mai este aur mult în Văleni? Îți răspund că e tot așa cum știi: petrecaniile nu se mai curmă! Adevărat că vr'o două-trei băi mai mici au fost părăsite, dar în schimb se lucră la altele. Bădicul Ungurean s'a îngrășat și a încărunit și mai tare. Senzația Vălenilor e de altfel prezența, constantă de-aici încolo, a universitarului Pruncul! El, se vede, ș'a isprăvit cariera! Tatăl său nu mai vrea să-i dea bani de școală. Deocamdată tânărul cearcă să se mângăie bând cu zi, cu noapte. Îi pare bine când îi zic băieșii „domnule avocat“. Ungurean s'a întors de vr'o două săptămâni în capitală. Bietul tatăl său tot mai sperează să scoată avocat din el. Ghiță m'a asigurat că până în lunile de vară se înlătură toate piedecile căsătoriei noastre. Vai, oare să fie adevărat? Eu nu știu cum le va înlătură, dar știu atât că de-o vreme încoace poartă corespondență deasă cu tata.

(Va urmă).

Dări de seamă.

Bărbulescu Ilie: *Relations des Roumains avec les Serbes, les Bulgares, les Grecs et la Croatie en liaison avec la question macedo-roumaine*. Iași 1912. Pag. V și 369.

Într'o revistă juridică cehă a fost publicată o dare de seamă asupra lucrării d-lui Ilie Bărbulescu: „Relations des Roumains avec les Serbes, les Bulgares, les Grecs et la Croatie en liaison avec la question macedo-roumaine.“ Iassy 1912.

Această dare de seamă a fost făcută de distinsul profesor al facultății juridice, dela Universitatea cehă din Praga, K. Kavel.

Regretăm, că în lipsă de spațiu, nu putem prezintă cetitorilor noștri decât numai un extras.

D-l K. Kavel începe astfel:

Cunoscutul slavist român Ilie Bărbulescu, profesor la Universitatea din Iași, se prezintă cu o teorie nouă privitoare la caracterul influinței slave

în Muntenia și Moldova în secl. XIV—XVII. Lucrul privește diferite chestiuni culturale. Pe noi ne interesează mai ales această nouă teorie din pricina consecințelor sale pe terenul istoriei juridice. Căci dacă doctrina (teoria) lui Bărbulescu va fi dreaptă atunci va trebui să admitem elementele sârbești și asupra dezvoltării (vývoj) dreptului în ambele principate numite mai sus; desigur numai până la a doua jumătate a secl. XV., până când a existat încă despotismul sârb.

Cartea d-lui Bărbulescu se compune din două părți de un caracter cu totul deosebit.

În partea întâia autorul se ocupă cu chestiunea macedo-română și probează că e nevoie ca Români din Regat să înceteze de-a se uita la chestia aceasta, ca la o chestie curat culturală. Spune, că condițiunile vitale poporului și a statului român cer ca chestia macedo-română să fie privită și din punctul de vedere politic. Din pricina acestei (proiecti) concepții (adaptări), partea întâia a scrierii lui Bărbulescu are un caracter mai mult politic decât științific și, ca să vorbim sincer, strică caracterul serios părții a doua, care (nyak zvevybocuje) nu iese (nu se abate) în nici un mod din cadrul unei lucrări curat științifice.

Autorul ar fi făcut mai bine, dacă ar fi separat chestia macedo-română de partea a doua, și ar fi tratat-o într'o altă lucrare aparte deosebită (de sine stătătoare), anunită.

Partea întâia intitulată: „La Roumanie et les Aroumains en face de la lutte entre Serbes, Bulgares et Grecs pour la Macédoine“ se compune la rândul ei din două părți:

În partea întâi ne descrie lupta între Sârbi și Bulgari din pricina Macedoniei precum și punctul de vedere politic al Sârbilor și Bulgarilor în contra Românilor, și ne spune modul cum ar trebui să deslege Români chestiunea connaționalilor lor Aromâni față de Sârbi și de Bulgari.

Cu ajutorul probelor filologice autorul ajunge la concluzia, că după fonetică Macedonenii slavi sunt Sârbi, iar după morfologie Bulgari. Din punctul de vedere istoric dreptul Bulgarilor nu e mai mare decât dreptul Sârbilor. Dar nici Sârbi nici Bulgarii n'au drept deplin asupra Macedoniei pentru că atât unii cât și ceilalți formează numai o minoritate din populațiunea Macedoniei.

Spune, că ar fi în interesul României să sprijine mai mult pe Sârbi, și de aceea Români macedoneni greșesc dându-se pe partea Bulgarilor, iar nu de aceea a Sârbilor.

În partea a doua spune, că Români trebuie să stea alături de patriarhat și să nu fie în contra lui; să sprijine pe Sârbi și Greci, ca să paralizeze planurile de expansiune ale Bulgarilor.

Pentru această politică macedo-română vorbesc după părerea autorului și motivele istorice.

Și în modul acesta Bărbulescu trece la partea a doua a lucrării sale, care are mai mare interes pentru noi. Aici autorul apare cu o teză nouă, anume că principatele române au stat până în secl. XVIII. în vii relații nu cu Bulgarii ci cu Sârbi.

Această parte a lucrării are mai mare valoare științifică decât partea întâia, care după cum am spus mai sus are un caracter politic.

Autorul combate teoria care domnește până acum, anume că epoca slavă a istoriei române a fost o epocă a influinței bulgare, și probează mai ales în contra teoriei filologului bulgar L. Miletic precum și în contra slav. român I. Bogdan, că dela secl. XIV—XVII a domnit în țările române Sărbismul și nici decum Bulgarismul.

Paradoxală și puțin probabilă pare a fi afirmațiunea autorului, că Sărbismul și nici decum Bulgarismul a domnit (se zice dela secl. XIV—XVIII) chiar în însăși Bulgaria (pag. 154—188).

Pentru noi nu conțin nimic nou capitolele în care autorul arată influența Sârbilor la Constantinopol (p. 188—191), în Ungaria și Transilvania (p. 190—196).

Asupra acestui lucru ne putem informa mai ales din diferitele lucrări literare sârbești.

În schimb însă capitolul următor intitulat: „Les Serbes et non les Bulgares prédominants dans les principautés roumaines“, este bazat pe cercetarea independentă a autorului.

Autorul a strâns în acest capitol atâta material divizat în mai multe părți mici, încât într'adevăr va fi greu adversarilor teoriei sale să combată (padnost) — probele pe care le dă aici.

În capitolul din urmă ne interesează mai ales partea care se ocupă cu limba care a fost numită odinioară în ambele principate române: Sârbă. După Bărbulescu vechile documente românești sunt scrise în limba macedo-sârbă, va să zică în limba aceea care are în oarecare măsură și particularități ale limbei bulgare (Vývody). Confirmațiunile autorului sunt foarte probabile. Căci numai așa putem explica, că limba documentelor româno-slave a fost considerată ca limbă bulgară, până cu ziua de azi, chiar de Bulgari, cari cunosc limba bulgară mai bine decât străinii.

De altminterlea și Gheorghe Veneliu a găsit în limba aceasta chiar cu 70 ani înainte sârbisme, pe care le recunoaște ca atari în colecția documentelor sale, pag. 131.

De bună seamă, că autorul n'are cunoștință de locul acesta la Veneliu.

În general este interesant să se compare, ceace scrie Veneliu, la pag. 236 și următoarele, asupra limbii documentelor numite de dânsul valacho-bulgare cum și ce spune asupra ei Bărbulescu la pag. 243 și următoarele, și de bună seamă ceace scrie Miletic.

Chestia (sporna) discutabilă nu e desigur (arci) deslegată prin scrierea lui Bărbulescu. Va fi nevoie să se studieze mai amănunțit influințele slave asupra Românilor. Numai atunci se va putea arăta, dacă autorul noii teorii nu bagatelizează intru cânta influența bulgară, care, ni se pare, că peste secl. al XIV-lea a fost încă foarte însemnată. Nobilimea română se compunea la început în mare parte din Bulgari; iar „Român“ se chema, după cum e cunoscut specialiștilor, timp îndelungat numai țaranul și păstorul. A trecut multă vreme, până ce străinul element etnic nobil a fost

romanizat; și de aceea trebuie să admitem că documentele slave din țara (terenul) română nu (se trag) vin numai dela slavii emigrați în principatele române, ci timp îndelungat și dela nobilii indigeni, urmașii emigranților slavi. Căci limba slavă a fost multă vreme limbă vorbită de nobilimea română.

Interesantă este deasemenea partea lucrării, care e dedicată (vĕnovany) relațiunilor româno-croate adevărat mai ales relațiunilor (raporturilor) Românilor cu populațiunea ortodoxă stabilită în Croația.

În câteva cuvinte autorul (menționează) vorbește și de influința greacă asupra Românilor. K. K.

Cronici.

Religie. Biserică.

Introducerea limbii românești în bisericile din Basarabia.

Dintr'o epistolă ddo 12 August a. c. a d-lui Vasile Stroescu către d-l Parteniu Cosma ni s'a dat la dispozițiune următorul text:

„Trecând prin Chișineu, la gară am cumpărat ziare locale rusești și moldovenești.¹⁾ Din ele am aflat că la 21 Iulie în Chișineu a fost o întâmplare ne mai întâmplată de mai bine de 60 de ani.

Anume: în biserica parohială a Stului George, vicarul arhiepiscopiei din Chișineu, arhiereul Gavril, (rus) împreună cu arhimandritul Gurie (Grosu, moldovean) și mai mulți preoți moldoveni au oficiat sfânta liturghie. A cântat cor moldovenesc dela mănăstirea Curchi la o strană, iar la altă strană vestitul solist tenor din corul catedralei Hodo-roja, căruia îi țineau hangu discanți și alții și câteodată tenori și bași.

Biserica și ograda bisericei erau archiplone, — țărani și intelectuali amestecați.

Descrierea am cetit-o în ziarele rusești.

La 7 ore dimineața biserica, în care în Dumineci se adunau nu mai mult de 20—25 de oameni, de astă dată eră tixită de oameni, și afară ograda plină. Părintele Ursul a slujit utrenia. La 9 ore încep a trage clopotele, sosește vlădica, preoțimea îl întimpină, ierodiaconul glăsuește întâiele cuvinte moldovenești: „Domnului să ne rugăm“! Corul cântă axionul, „Cuvine-se cu adevărat“, pe urmă „Mulți ani Stăpâne“!

Lumea eră electrizată, toți erau ochi și urechi, respirațiile oprite. În timpul închinării episcopului la icoane și a înveșmântării lui, părintele Curbet a cetit solemn ceasurile. După ceasuri s'a început liturghia. Arhimandritul Gurie solemn a glăsuț: „Blagoslovită este împărăția“ etc.

Eră așa de liniște de puteai auzi sborul unei muște. Toți ascultau cu cea mai mare atenție și evlavie. Cu nerăbdare ascultau glăsuirea episcopului (rus). La timpul său P. S. S. Gavriil a rostit: „Că tu ești sfânt D-zeul nostru“ etc. La auzul rostirii cuvintelor toți încântați își făceau cruce. Vlădica a învățat slujba moldovenească foarte bine, toate rostirile și molitvele

le spuneă de rost, într'o limbă și pronunțare curată și excelentă. Ochii tuturor erau ațintiți asupra lui și exprimau bucurie și mulțumire. Cântarea corului, și mai ales a solistului tenor Hodo-roja, care a cântat: „Binecuvântează suflete al meu pe Domnul“, „Veniți să ne închinăm“, „Sfinte D-zeule“, „Carii pe Cheruvimi“ și altele au entusiasmat pe toată lumea. Necăutând la marea desime și căldură nime nu se mișcă, nime n'a ieșit din biserică, de intrat nu se mai puteă.

Cu mare pompă și solemnitate liturghia s'a mântuit la 12 ore 30 m.

Până când s'a desbrăcat preoțimea și arhiereul, nime nu s'a mișcat, așteptând ieșirea vlădicului. Cum s'a arătat toți s'au îndreptat spre dânsul să-i sărute mâna, să-i iee blagoslovenia și să-i mulțumească pentru fericirea sufletească care le-a procurat-o.

Numai la 2 ore au ieșit din biserică. Oamenii încă mult timp stau pe-afară povestind despre întâmplarea radioasă și par'că nu se îndurau să se depărteze de locul în care li s'au deschis întâiașidată inimile...

Toate minunile ce se fac la noi, (avem ziare, revistă), atenția guvernului către popor o datorim călugărului Inochenție dela Baltă (orașel în Podolia) care singur întâi a știut să vorbească Moldovenilor în limba lor, pe înțelesul minții și inimilor lor. Cu miile se adunau din depărtări să-i asculte cuvântul, și când din zavistia preoților și prin intrigile lor a fost surgunit la o mănăstire din depărtatul nord dincolo de lacul Ladoga, mii de oameni, în timp de iarnă, l-au urmat în exilul lui. Un fapt ne mai auzit și ne mai pomenit în anele neamului. Moldovenii n'au fost nici când sectanți, în ale religiei indiferenți. Bisericile în Dumineci is deșerte de oameni. A venit un om sincer cu credință, și mii de oameni l-au urmat.

Guvernul a înțeles ce i-a lipsit poporului celui mai supus din lume. I-a lipsit mila, i-au lipsit păstori cari în limba și pe înțelesul lui să le vorbească inimilor și sufletelor...

Cine e Inochenție? de unde e? din ziaristica rusească nu se poate afla.

Un om care poate să vorbească inimilor oamenilor nu poate să fie un om de rând.

Între miile de preoți nu-i nici unul.

Am intrat în legături cu redactorii ziarului și revistei moldovenești din Chișineu.

Le-am scris să găsească un om înțelept, cu idei nepreconcepute, iubitor de adevăr și să-l trimiță să

¹⁾ În Basarabia României se numesc „moldoveni“. Red.

viziteze pe Inocenție unde va fi el. Să-i afle biografia, ideile și toate păniile precum ale lui așa și ale adepților lui, așisderea să ne dea și fotografia și a lui și a celor ce vor mai fi pe lângă dânsul.

Inocenție e un fenomen în neamul nostru. Trebuie studiat în toate amănunțimile persoanei sale.

Dacă va fi de lipsă voui rândui o expedițiune întreagă.

D-zeu ne-a trimis un om și pe acela nu l-am cunoscut și suntem gata să-l pierdem. Pe nime nu-l doare și nime nu se îngrijește de el.

Când voui aveți datele necesare vi le voui comunica."

Tehnică.

O invențiune de mare viitor.

Stropirea cu metale.

Prin încăpăținarea inginerului Schoop lumea are folosul unei mari invențiuni. Zic încăpăținarea, căci altfel cum am putea numi mai românește munca neobosită de ani de zile a inginerului din Zürich, ca să întrupeze o închipuire de a lui, formată cu ocaziunea unei examinări mai deaproape a exercițiilor de tir. Gloanțele de plumb, izbite de puterea pravului de pușcă au rămas turtite în locul unde au atins pârtelele, iar în câte un loc, atingându-se, au format o crustă continuă; așa încât numai cu greu se putea observa cât e materialul unui glonț, și care e al doilea plumb. Numai cu mare greutate s'a putut deslipi crusta aceasta de pe piatră și cutiile de sardele puse drept țintă de băieții, cari făceau exercițiile de tir. Până când alții s'ar fi mirat asupra observațiilor de acest fel și ar fi trecut la ordinea zilei, mintea inginerului Schoop a bătut alte căi. Se gândea că, dacă ar arunca cu multă putere plumb sau alt metal pe un obiect oarecare, ar putea să-l instrueze cu o pătură din metalul aruncat. Cu alte cuvinte se gândea la o nouă posibilitate de a spoi cu metale.

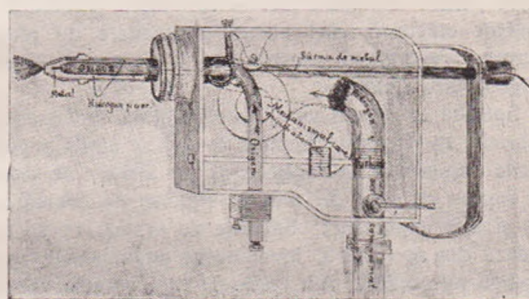
Ajuns acasă a început să lucreze.

A urmat o serie lungă de cercetări, cu rezultate puțin mulțumitoare. A topit plumbul în cazane, și pe deasupra lor a lăsat să treacă un curent de aer comprimat. Curentul răpea cu sine metalul topit și-l arunca pe suprafața ce era pusă spre spoire. Aparatul acesta nu funcționa regulat, era greu de mănuit și rezultatele erau dintre cele mai slabe.

A încercat apoi cu metale pulverizate. Pulberea era prinsă de vârtejul gazurilor eliberate de sub presiune mare și svărlită pe obiectele din față. Prin experiențele acestea se reproducea fenomenul observat la pușcarea gloanțelor pe cutiile de sardele. Pulberea era aruncată cu celeritatea glonțului din pușcă. Micile particule de metal se izbeau de obiectele puse în cale și, nimicindu-și energia de mișcare, se încălzeau atât de mult, încât se contopiau formând o crustă continuă.

Știm că dacă izbim cu un ciocan pe o nicovală se încălzește amândouă. Firicelele de pulbere, izbindu-se de obiect, și una de alta, se încălzeau atât de mult, încât se contopeau. Prin acest, al doilea, metod au reușit indeosebi încercările de a spoi cu zinc; cu alte metale nu s'a prea fericit fiindcă se ruginau până să ajungă pe obiect.

Atunci a venit la ideea să întrebuințeze în loc de pulbere sârmă de metal, din care să topească mici particulele, iar particulele acestea să le prindă și izbească curentele de gazuri condensate pe obiectele de spoit. A construit pistolul cu ajutorul căruia conducerea sârmei, topirea cantității necesare de metal, și izbirea pulberii, formate din metalul topit, se face cu cea mai mare înlesnire. Are forma și mărimea unui pistol (fig. 1). În țeava pistolului sunt așezate două tuburi și din mijlocul lor iese sârma de metal. În unul din tuburi e condus oxigen, iar în al doilea hidrogen și aer comprimat. Aprinse, hidrogenul și oxigenul dau gazul pocnitor și o căldură atât de mare încât se topește chiar și platină. De căldura celor două gazuri se topește sârma de metal, și aerul comprimat prinde mărgeluțele topite, și le scuipe lipindu-le de obiectele pe cari le pușcăm. În tubul cel mai gros se conduce hidrogenul și aerul îndesat, și are o turbină, care deschizând drumul gazului rotește de 30.000 de ori pe secundă. Mișcarea turbinei să dea unui mehanism, care poartă sârma așa încât, cât se topește din capul sârmei, crește iar la loc, și îndată ce se închide acest tub încetează și funcționarea pistolului. Pistolul

(construcția într'adins simplificată o dăm și noi pentru cetitorii revistei noastre) are o mulțime de șuruburi, cari regulează cantitatea de gazuri și metal, corespunzător gradului de căldură la care se topește metalul. Se pot stropi deodată chiar și mai multe metale formând cele mai felurite aliaje.

Importanța descoperirii o vom înțelege abia după ce știm câte lucrări se pot face cu ajutorul acestui pistol. Spoirea cu metal e astăzi un lucru pe cât de necesar pe atât de greoiu și costisitor. Prin faptul că punem o pojghiță subțire pe obiectele de fier se împiedecă aerul, părintele ruginei, să pătrundă la ele, împiedecăm ruginirea fierului. Prin galvanizare se îmbrăcau obiectele cu câte o pojghiță de plumb, zinc sau cositor, dar era o muncă anevoioasă, care reclamă calde de metal, curent electric și întocmiri cari nu pot fi transportate și nu pot fi folosite decât pentru

obiecte mai mici. Podurile de fier, ca să le apere de rugină, le colorează cu colorii de oleiu, cari țin abia câțiva ani, și trebuie să fie colorate din nou. În viitor ele vor fi spoite prin schoopizare și se va cruța în acest fel multe din speșele de întreținere ale lucrărilor de fier. Cazane și vase de tot felul, tuburi, părți de mașini, hale și construcții de fier vor putea fi spoite cu cositor la fața locului.

Dar nu numai pe fier ci pe tot felul de materii se poate spoii cu metale: pe lemn, pe hârtie, pe pânză, pe sticlă, pe lut etc. Pe broderii se poate arunca foiță oricât de subțire de argint sau aur și va aduce în viitor bune servicii luxului. Părțile de lemn dela aeroplane și baloane, părțile incendiabile de pe scenele teatrelor, hainele pompierilor vor putea fi ferite în viitor de primejdiiile focului. Baloanele, îmbrăcate în foițe de metal, vor fi scutite de dilatări și diformările de astăzi, și prin noua invențiune vor mai fi scutite și de descărcările electrice, de fulgerele observate la evacuarea baloanelor.

Spoirea cu zinc va aduce servicii reale topitoarelor, fabricilor de metale și fabricilor pentru conservarea alimentelor. Prin o capsulă schoopizată putem închide sticlele ermetic, putem îmbrăca ouăle să le păstrăm ani de zile; lăzi de lemn și de celuloză, îmbrăcate în foițe de zinc, vor conserva alimentele transportate prin țările tropice; conservele vor fi închise ermetic prin capsule de zinc schoopizate etc.

Spoirea cu plumb va înlesni construirea vaselor pentru transportarea acidului sulfuric atât de costisitoare astăzi, construirea aparatelor medicale și științifice pentru mânăuirea razelor Roentgen, a radiului și razelor electrice, căci numai paravanele de plumb ocrotesc cercetătorii acestor raze în contra influențelor păgubitoare sănătății.

Spoirea cu aramă va fi întrebuințată îndeosebi la fabricile de vapoare. Lemnul în apă se umflă și poditurile vapoarelor se boltesc și se strică; de aceea le copere cu plăci de aramă. Plăcile de aramă mai au și altă importanță. Sărurile de aramă, ce se formează din apa mării, inveniează organismele ce se așează pe corăbii. Am crede că organismele acestea nu pot face nici o stricăciune corabiei, dar ele strică lemnul din care e construită, și prin frecarea și rezistența ce o pune înaintării între valuri, o opăcește în mers. S'au găsit o mulțime de colorii de cupru pentru văpsirea corăbiilor, dar ele nu le scutesc decât cel mult pentru câțiva ani de zile. În viitor corabia va putea fi îmbrăcată cu mare ușurință în o foiță de aramă și vor scăpa de mijloacele costisitoare întrebuințate astăzi. Turnurile bisericilor, coperișele palatelor, ușile, pereții hotelurilor, — toate vor putea fi îmbrăcate cu aramă.

Vasele laboratoarelor chimice vor fi în viitor schoopizate cu orice lamelă de metal, ca să reziste chimicilor și lucrărilor fizice.

Oglinzi oricât de mari vor fi trainice și ieftine, căci procesul de amalgamizare, sdruncinător de sănătate și timp, va fi înlocuit prin stropirea cu pistolul Schoop. Sticlăriile vor fi înfrumșețate cu figuri schoopizate.

Lemnele de poduri, stâlpii de telegraf, tâlpile drumului de fier, lemnele de construcție îmbrăcate în foițe de metal nu vor mai putea și nu vor mai fi atacate de bureți.

Cine va mai spoii cuțoarele cu grafit și altfel de colorii, când le poate îmbrăca în haine de aramă, argint? Paturile îmbrăcate în foiță de metal ar da mai multă încredere celor sălășluiți prin penzioane și hoteluri.

Tot ce se galvanizează astăzi va putea fi în viitor schoopizat. Cele mai fine tipare vor putea fi pregătite cu pistolul lui Schoop într'un timp de 20 ori mai scurt. Clișeele de tipar și plăci pentru gramafon vor fi multiplicare prin acest nou metod, dacă e de lipsă, din cel mai bun și mai tare oțel.

Electrotehnicii îi face cele mai bune servicii, prin contactul nemijlocit ce-l produce între diferitele conducte.

Dar cine ar putea înșiră toate câte se vor putea face în viitor, când cu această mașină vor putea face și copiii medaliile de merit și fabrici de bani?

Cum ni se vor înmulți în viitor oamenii mari, eternizați în bronz, când pentru aceasta nu se cere decât pregătirea unei matrice de ipsos (mască) de pe față, — fără cunoștințe de sculptură și artă — și schoopizându-o o punem în un colț de stradă!

Ce se va alege cu arta în viitor? Unde până acum o sprijineau fabricile cu bogăția lor se pare că pentru viitor lucruri de mașină vor lua locul operelor pe cari azi le numim de artă. Lucrurile de mașină nu vor avea mângăerile și frumusețile artei, dar vor fi reale. Aparatele și fabricile cari lucrează și creiază au în ele ceea ce e mare și frumos, demn de admirat în o măsură atât de mare încât nu mai rămâne nimic de artă pentru produsele lor. Mașinile sunt la îndeplinirea unei lucrări, ceea ce e penelul și dalta pentru un artist, și noi nu admirăm penelul și dalta, ci mintea și înțelegera care le poartă. Inventatorii mari sunt mari artiști.

Victor Stanciu.

Însemnări.

Societatea ortodoxă națională a femeilor române. Această societate cuprinde 270 de filiale în întreaga țară și 200 de parohii în capitală. În decurs de 2 $\frac{1}{2}$ ani prin munca uriașă desfășurată de membrele sale a deschis un institut model în București care s'a deschis în luna Septemvrie și 'n care se adăpostesc 150 eleve care primesc o instrucțiune solidă și o educație potrivită interesului nostru național și religios. La inaugurare au luat parte pe lângă I. P. S. S. Mitropolitul Primat, episcopul și preoții, d-l ministru al instrucției etc. A mai luat parte și d-l prof. Bălan însărcinat de cătră I. P. S. S. Mitropolitul I. Meșianu, membru fondator al societății.

Societatea are în capitală 3 grădini de copii în cartierele periferice, urmând a se deschide încă una în Septemvrie, iar în țară alte 3.

Societatea are înființate 30 biblioteci populare înregistrate cu cărți folositoare și cari sunt instalate pe la școli, spitale, închisori și arsenalele armatei.

În fiecare Duminică societatea organizează serbări pe la cartierele mărginașe, unde se țin conferințe populare cu subiecte morale, patriotice și religioase.

Pe lângă acestea societatea a înființat un nou institut model ca cel din București la Iași, care se va inaugura în Noemvrie 1913 în timpul congresului societății și totodată se va inaugura și grădina de copii din Iași pentru care s'a clădit un local propriu.

La al III-lea congres, ce se va ține în Iași, vor participa toți membrii societății și persoanele cari au sprijinit operele culturale înfăptuite de societate.

Societatea dorește ca la acest congres să ia parte un număr cât mai mare de Români din Transilvania spre a strânge rândurile și a întări mai bine legăturile frățești ce unesc pe Românii de pretutindeni.

⌘

Românii înainte cu 130 de ani. La 10 Iulie 1786, Împăratul Iosif II-lea adresează, din Viena, următorul ordir către vicescancelarul contele Palffy (din Transilvania): „Was Ich vorgesehen habe, dass wenn man den Siebenbürgern gestatten würde, diejenigen Wallachen, die sich bei dem letzten Aufruhr besonderer Grausamkeiten und fleischlicher Vergehungen schuldig gemacht haben, ausser Land in das Banat zu schicken, diese Erlaubniss ganz gewiss in Excessen ausarten dürfte, welches wirklich anfängt sich zu bestättigen: dann unerachtet aller Klauseln, die Ich gesetzt habe, befinden sich schon über 160 Familien von dieser Nation im Banat, und diese Verschickung dauert noch immer einzelweise fort. Sie werden also dem Siebenbürger Gubernio neuerdings unter der schärfsten Verantwortung auftragen, dass alle derley Inquisitionen von nun an vollkommen beendigt, mithin die Verschickungen der Wallachen ausser Land ganz eingestellet, die sich etwa noch in Arrest befindliche alsogleich auf freyen Fuss entlassen und wegen des Vergangenen niemals mehr unter was immerfür einem Vorwand angefochten werden“. (Românește: „Ceeace am prevăzut, anume, că dacă se va îngădui Transilvănenilor să-i mute pe Valahii, cari în răscoala din urmă s'au făcut vinovați, de pe pământul lor în Banat, această permisiune va degenera în exagerări — începe a se adevăra, căci, în ciuda tuturor clauzelor puse de mine, peste 160 de familii ale acestei națiuni se găsesc acum în Banat și mutarea aceasta se continuă și acum. Așa dară din nou vei ordona guvernului transilvănean ca de-acum încolo toate aceste inchiziții să înceteze, prin urmare să se pună capăt mutării Valahilor din țara lor; apoi ca cei cari s'ar mai găsi în închisoare să fie numai decât liberați și pentru trecut niciodată să nu mai fie supărați sub nici un pretext“).

Doi ani în urmă, cu data de „Semlin, 13 Maiu 1788“, Împăratul revine asupra acestei chestiuni:

„Ich habe schon oft alle Übersetzungen und Übersiedlungen besonders wallachischer Familien von einem Ort auf den andern verboten, weil selbe nur Gele-

genheit zur Ausübung persönlichen Hasses und zu Neckereyen, nachhero aber zu Emigrationen Anlass geben, welche letzteren man in vielen Gegenden gefliessentlich sucht, theils weil die Sachsen ihr Territorium zu vergrössern trachten und theils weil die Grundherrn mehrere Allodiaturen dadurch machen“. (Pe românește: „Repețit am interzis deja mutarea și transcolonizarea mai ales a familiilor valahe de pe un loc pe altul, fiindcă aceasta oferă numai prilej pentru satisfacerea urei personale și la vexări, apoi însă și la emigrări, cari aceste din urmă în multe ținuturi sunt cu dinadinsul căutate, parte fiindcă Sașii încearcă să-și mărească teritoriul, parte fiindcă domnii de pământ câștigă astfel noi alodii“).

Amândouă aceste documente le reproducem după documentele inedite din colecția părintelui Dr. Virgil Cioban.

⌘

Reorganizarea cavaleriei române. Publicistul francez Alain de Penennrun, reprezentantul revistei „L'illustration française“ din Paris, a făcut o călătorie de studiu pe câmpul de operație a armatei române în Bulgaria. În descrierea acestei călătorii — publicată în numerele dela 23 și 30 August — aduce elogii armatei române și spiritului avântat ce-a stăpânit pe fiecare ostaș. Între altele vorbește și despre o nouă organizare a cavaleriei române, contemplată de generalul Averescu, șeful statului major al armatei române.

Se vor organiza, anume, câteva divizii de cavalerie, fiecare divizie alcătuită din 3 brigăzi. Una dintre aceste brigăzi de cavalerie va fi însă o brigadă de infanterie călăreață, a cărei menire e să lupte pedestru, dar să știe și călări.

„Une heureuse idée pour la Roumanie — zice d-l Penennrun — qui est susceptible de faire la guerre en Bulgarie ou en Hongrie, deux pays fort depourvus de routes...“ (O idee fericită pentru România, care poate să aibe războiu cu Bulgaria sau Ungaria, două țări lipsite de drumuri).

⌘

Tragedia unui patriarh. Mitropolitul bisericii ortodoxe sârbești, patriarhul Lucian Bogdanovici, a dispărut fără urme din Gastein, unde se duse ca să-și caute de sănătate. Împrejurările între cari s'a întâmplat această dispariție sunt atât de ciudate, încât deschid teren larg pentru combinațiile cele mai riscate.

Ajuns în floarea vârstei — la abia 40 de ani — cel mai înalt dignitar al bisericii sale; dispunând de venituri personale de peste un milion; om binevăzut înaintea guvernelor ungurești, frumos, voinic, sănătos, — patriarhul Bogdanovici pleacă într'o bună dimineață să facă o excursie — și nu se mai întoarce.

A dispărut intenționat? S'a nenorocit căzând în vreo prăpastie? A căzut jertfa unui atentat politic?

Un lucru e cert: patriarhul Bogdanovici căută de mult singurătatea. A plecat poate în munți să uite că, nepedepsit, nu se pot rupe legăturile de sânge ce te leagă de poporul tău și s'a dus să ispășiască că a

dat dușmanilor mână de ajutor să spargă zidurile constituției bisericii ortodoxe sârbești. Dezbinaț cu sine însuș, ce se va fi petrecut în sufletul lui în ziua când a plecat fără să se întoarcă? Își va fi dat seama că nu se poate păcătuț împotriva intereselor unui neam fără să nu vie și pedeapsa? Căci e atât de puțin hotărîtor dacă pedeapsa ți-o dai tu, ți-o dă soartea, sau ți-o dă mâna conștientă a unui revoltat...

Toate păcatele trebuie să se răsbune.

✻

Spicuiuri... O revistă nouă constată că multe ziare... „au salutap apariția revistei cu simpatie, aducându-i elogiuri cari ne onorează. O spunem fără de a fi cuprinși de-o pudicitate rău înțeleasă.“

Redactorul revistei se temeă de-o pudicitate rău înțeleasă din partea cetitorilor, când colo avem de-a face cu o pudicitate rău înțeleasă din partea d-lui redactor... Oricare alt om ar fi vorbit de modestie...

*

Dintr'un prim-articol:

„Din frământările surde ale Croației și Slavoniei, unde se svârcolește acum baronul Skerlec din ordinul direct al Monarhului să găsească o cale de descurcare asigurând în schimbul unor importante concesii naționale o majoritate dietală pentru actuala formă unionistă a legăturilor de stat dintre Ungaria și regatele asociate, răsună un glas de advertizare, care ar trebui să fie ascultat la Budapesta și Viena cu pricepere și serioșitate, căci arată primejdiile ce amenință nu numai regatele asociate și raportul lor cu Ungaria, ci întreaga structură a Monarhiei și indică totodată în mod lapidar singura cale potrivită pentru a întâmpina primejdiile și a-i da Monarhiei aceea putere internă, care o face aptă să iasă învingătoare din vârtejul amenințător.“

Plămânile cari anunță acest glas ce răsună din niște frământări surde... trebuie să fie plămâni, nu glumă. 23 de rânduri, cinci virgule și un singur punct! (Înțelesul n'am căutat să-l aflăm... Poate eră muncă zadarnică).

.....

Poșta redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

E. S. Fîndcă ne știi rugă așa de frumos, îți împlinim rugămîntea, dorind și artistului și D-tale deplină izbândă.

Amintirea.

A 'noptat și luna plină lunecă printre brădet;
Peste 'ntreaga fire pacea se coboară 'ncet, încet.
Sus pe deal la mănăstire o lumină nu zărești
Doarme printre flori, bătrîna, ea palatul din povești.

În odaia lui tăcută stă de veghe o fecioară;
Pe ferestrele deschise ea se uită 'n noapte-afară.
Și privirea ei pierdută se anină de o stea
Care cade, lăsînd dungă de lumină 'n calea sa.

Și în mintea ei atuncea se trezește-o amintire:
E un vis frumos, poate a fost o dulce fericire.
A trecut cum dispar toate visele în zori de zi.
Și-a rămas doar amintirea, care 'n veci va dăinui.

El artistul plin de visuri și cu sufletul de foc,
A plecat să se jertfească pentru-al Patriei noroc.
Și s'a dus, s'a dus departe, peste râuri, peste văi
Răspunzînd la glasul țării, ce chemă pe fiii săi.

Iar în clipa despărțirii și-au dat mâna și... s'a dus.
Bun rămas! — Să vii cu bine! doar atîta ea i-a spus
Și l-a petrecut cu ochii și cu gîndul pîn' departe. —
Numai gîndurile noastre drumul lung nu le desparte.

Plin de glorie artistul s'a întors acasă iar.
Însă clipele frumoase nu se 'ntorc, — e în zadar.
Au trecut, cum dispar toate visele în zori de zi
Și-a rămas doar amintirea care 'n veci va dăinui.

Mănăstirea D....

Elfrida.

.....

Bibliografie.

M. I. Chirițescu, *Grănicerul*. Edit. „Minerva“. București, 1912.

Primăvara sau Sfaturi și învățături date iubiților noștri plugari de un binevoitor născut din opincă. Biblioteca „Olteanului“ Nr. 1. Edit. Tipografiei C. Popp. Făgăraș, 1909.

Constantin Hălăcianu, *Generatorii de energie și interesele naționale legate de ei*. București, 1913.

Românii din Ungaria și Ardeal pentru aviațiunea română. *Colectă pentru aeroplanul „Vlaicu III“*. Darea de seamă a comitetului de inițiativă. Arad, 1913.

G. Fl. Preșmereanu, *Colecțiune de cîntece și coruri* în 2 și 3 voci pentru școalele populare și medii și pentru uzul reuniunilor de cîntări. Litotipografia Herz. Brașov, 1913. Prețul: 1 cor. 50 bani.

Henri Ibsen, *Expedițiunea nordică*, piesă în 4 acte. Trad. de Ioan Popovici-Bănățeanul. — Din lăsămîntul literar inedit al mult regretatului nostru scriitor, stîns în floarea vieții. — Traunfellner. — Lugos.

Ioan Ghetie, *Raportul al L-lea despre gimnaziul superior fundatiional din Năsăud* pentru anul școlar 1912--13. Cu un studiu introductiv despre Dante Alighieri de Vasile Bichigean. Tipogr. G. Matheiu, Bistrița, 1913.

Roman R. Ciorogariu, *Anuarul institutului pedagogic-teologic ortodox român din Arad*. Anul școlar 1912/13. În introducere cu informații despre serbările centenare ale institutului. Tip. tipografiei diecezane ort.-rom. Arad, 1913.

Direcțiunea institutului, *Anuarul institutului teologic și pedagogic român gr.-or. al diecezei Caransebeșului* pe anul școlar 1912/13. Cu un studiu introductiv: „Literatura religioasă și istorică la Români la începutul anului al XIX-lea“ de Vasile Loichița. Tip. tipografiei diecezane. Caransebeș, 1913.